БУТУН ДУН'Е ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КП ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ, ШАҲАР КОМИТЕТЛАРИ, МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ ВА ШАҲАР СОВЕТЛАРИНИНГ ОРГАНИ

№ 143 (374)
19 ИЮЛЬ СЕШАНБА 1955 ЙИЛ
БАҲОСИ 20 ТИЙИН.

БИЗ, САНОАТНИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИГА МУНОСИБ БАҲО БЕРИШ БЛАН БИРГА, ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ БУ ТОРМОҒИДАГИ МАВЖУД КАМЧИЛИКЛАРНИ БОЛЬШЕВИКЧА РОСТГЎЙЛИК БЛАН ОЧИБ ТАШЛАШИМИЗ ВА БУ КАМЧИЛИКЛАРНИ ТЕЗЛИКДА ЙЎҚОТИШ ТАДБИРЛАРИНИ ИШЛАБ ЧИҚИШИМИЗ ЛОЗИМ. САНОАТ ИШЛАРИГА ДОИР ТУБ МАСАЛАЛАРНИ ЯХШИ БИЛИБ ОЛИШ, ПАРТИЯ ВА ХАЛҚ ОЛДИГА ШУНДАЙ ВАЗИФАЛАРНИ ҚЎЙИШ КЕРАККИ, БУ ВАЗИФАЛАРНИНГ ҲАЛ ЭТИЛИШИ СОЦИАЛИСТИК ИНДУСТРИЯНИНГ ИШ ДАРАЖАСИНИ ЯНГИ, ЯНАДА ЮКСАК БОСҚИЧГА КЎТАРСИН.

(КПСС МК Пленумининг қароридан).

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИНИНГ XX С'ЕЗДИ ОЛДИДАН

КПСС Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган Пленуми 1956 йил 14 февральда Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг навбатдаги XX с'ездини чақириш ҳақида қарор қабул қилди. С'езднинг қуйидаги кун тартиби тасдиқланди:

1. КПСС Марказий Комитети ҳисобот доклади — докладчи Марказий Комитет Секретари ўртоқ Н. С. Хрушчев.

2. КПСС Марказий Ревизия Комиссиясининг ҳисобот доклади — докладчи Ревизия Комиссиясининг Раиси ўртоқ П. Г. Москатов.

3. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1956—1960 йилларга мўлжалланган олтинчи бешйиллик плани тўғрисида КПСС XX с'ездининг директивалари — докладчи СССР Министрлар Совети Раиси ўртоқ Н. А. Булганин.

4. Партия марказий органларини сайлаш.

Партиянинг навбатдаги XX с'езди чақирилажаги тўғрисидаги ахборотни ҳамма коммунистлар, ҳамма меҳнаткашлар ғоят ма'қуллаб кутиб олдилар, бу ахборот коммунистик қурилиш соҳасидаги буюк вазифаларни муваффақиятли ҳал этаётган совет халқи ўртасида сиёсий кўтаринкиликни ва меҳнат активлигини яна ғоят даражада ошириб юборди. Илғор корхоналар коллективларининг ташаббуси блан мамлакатда КПСС XX с'езди шарафига социалистик мусобақа қизиб кетмоқда.

Бизнинг партиямиз ўзининг XX с'ездига бирлашган ва монолит бўлиб, ғоявий ва ташкилий жиҳатдан ўсган ва мустаҳкамланган, Марказий Комитет атрофига маҳкам жипслашган ҳолда келмоқда. КПСС XIX с'ездидан кейин ўтган давр ичида партиянинг омма блан алоқалари янада кўпроқ мустаҳкамланди, совет жамиятининг етакчи ва йўл кўрсатувчи кучи, совет халқининг ҳамма ғалабаларининг илҳомчиси ва ташкилотчиси бўлган Коммунистик партиянинг роли янада кўпроқ ошди.

Совет халқи Коммунистик партия раҳбарлигида мамлакатнинг халқ хўжалигини ривожлантиришда, унинг мудофаа қобилиятини мустаҳкамлашда, меҳнаткашларнинг фаровонлигини оширишда ғоят катта янги муваффақиятларга эришди.

КПСС Марказий Комитетининг яқинда бўлиб ўтган Пленуми ўртоқ Н. А. Булганиннинг саноатни янада юксалтириш, техникани янада тараққий этдириш ва ишлабчиқаришни ташкил этишни янада яхшилаш вазифалари тўғрисидаги доклади юзасидан қабул қилган қарорида бундай деб қайд қилиб ўтди: «Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XIX с'ездидан кейин ўтган йиллар мобайнида социалистик саноат анча муваффақиятларга эришди. Бешинчи бешйиллик план саноат ишлабчиқаришининг умумий ҳажми бўйича 1955 йил 1 майгача, я'ни 4 йилу 4 ойда бажарилди. Бу эса совет халқининг Совет давлатининг иқтисодий қудратини мустаҳкамлаш учун, мамлакатимизнинг коммунизм сари янада илгарилаб бориши учун курашда эришган катта ғалабасидир».

Партия улуғ Ленин та'лимотига амал қилиб, оғир саноатни устун даражада ривожлантиришни ўзининг асосий вазифаси деб ҳисоблаб келди ва ҳозирги вақтда ҳам шундай деб ҳисоблайди. Оғир саноат бутун халқ хўжалигининг, меҳнаткашлар фаровонлигини тобора ошириб боришнинг ва мамлакатимиз мудофаа қудратини мустаҳкамлашнинг асосидир. Партия оғир саноатни устун даражада ривожлантиришга қаратилган бош йўлини қат'ият блан амалга ошириб, бунда ишлабчиқариш воситалари ишлаб чиқаришни исте'мол буюмлари ишлаб чиқаришга нисбатан тезроқ ривожлантириш зарурлиги ва бу нарса кенгайтирилган социалистик такрор ишлабчиқаришнинг муқаррар шарти эканлиги тўғрисидаги Ленин та'лимотига амал қилмоқда. В. И. Ленин белгилаб берган ва И. В. Сталин раҳбарлигида изчиллик блан амалга оширилиб келган бу доно сиёсат борган сари кўпроқ ажойиб самаралар бермоқда. Ишлабчиқариш воситалари ишлаб чиқариш 1955 йилнинг охирига бориб 1950 йилдагига нисбатан камида 84 процент ўсади ва Совет Иттифоқи бутун саноат маҳсулотининг 70 процентдан кўпроғини ташкил этади. 1955 йилда 33 миллион тоннадан кўпроқ чўян, 45 миллион тоннага яқин пўлат ишлаб чиқарилади, 70 миллион тонна нефть ва 390 миллион тоннадан кўпроқ кўмир чиқарилади, 166 миллиард киловатт-соат электр қуввати ишланади. Социалистик индустриянинг ўзаги бўлган машинасозлик маҳсулотининг умумий ҳажми 1950 йилдан 1955 йилгача бўлган даврда икки мартадан зиёдроқ, 1940 йилдагига нисбатан эса 4,6 марта кўпаяди.

Шу блан бирга партия та'лим бериб ўргатадики, эришилган муваффақиятлар блан қаноатланиб қолиш мумкин эмас, камчиликларни аниқ-равшан кўрабилиш, хотиржамликка ва мағрурланишга қарши муросасиз кураш олиб бориш, саноат ишлабчиқаришини янада ўстирадиган ва такомиллаштирадиган, меҳнат унумдорлигини тобора оширадиган ҳамма янги резервларни кунт блан аниқлаш ва ишга солиш, совет ва четэл фани ҳамда техникасининг муваффақиятларини чуқур ўрганиш ва уларни кун сайин ишлабчиқаришга жорий қилиш керак.

Партия Марказий Комитетининг Пленуми саноатнинг ишида ва бирқанча министрликлар ҳамда маҳаллий партия ташкилотлари томонидан саноатга раҳбарлик қилишда бўлган жиддий камчиликларни очиб ташлади. Бизда эришилган муваффақиятлар блан мақтанишни яхши кўрадиган, мағрурланиб кетадиган ва топширилган иш учун мас'улият ҳиссини йўқотиб қўядиган кишилар оз эмас. Партия мана бу хил хотиржам бўлиш ва ишга танқид кўзи блан қарамаслик каби ҳолларни ленинизмга, унинг революцион руҳига ёт бўлган бир ҳол деб, чидаб туришимиз мумкин бўлмаган бир ҳол деб қат'ий равишда қораламоқда.

КПСС Марказий Комитети июль Пленумининг қарорида саноатни янада юксалтириш, техникани янада тараққий этдириш ва ишлабчиқаришни уюштиришни янада яхшилашнинг кенг программаси белгиланган. Пленум қаҳрамон ишчилар синфи, интеллигенция, Ватанимизнинг ҳамма меҳнаткашлари Коммунистик партия раҳбарлигида саноатни кучли равишда юксалтиришни та'минлайдилар ва шу блан Совет давлатининг қудратини янада мустаҳкамлаш ишига, мамлакатимизда коммунизм қуриш ишига янги ҳисса қўшадилар деб қаттиқ ишонганлигини билдирди. Ҳарбир корхонанинг давлат планларини ва топшириқларини муддатидан илгари бажариши учун, меҳнат унумдорлигини тобора ошириш учун, ҳамма мавжуд резервларни аниқлаш ва улардан фойдаланиш учун, халқ хўжалигининг ҳамма тормоқларида техника тараққиёти учун умумхалқ социалистик мусобақасини янада кенгайтириш партия ташкилотларининг бурчидир.

Кейинги икки йил ичида партия Марказий Комитети қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришини кенгайтириш масалаларига ғоят катта э'тибор бериб келди ва ҳозир ҳам ана шундай катта э'тибор бермоқда. Партия Марказий Комитети қишлоқ хўжалигининг бирқанча тормоқларидаги қолоқликни ва тартибсизликни жуда кескин суратда очиб ташлаб, социалистик қишлоқ хўжалигини кескин суратда юксалтириш юзасидан ғоят катта тадбирларни белгилади ва уларни изчиллик блан амалга оширмоқда. Бу тадбирлар Марказий Комитетнинг сентябрь (1953 йил), февраль-март (1954 йил), январь (1955 йил) Пленумларининг қарорларида, шунингдек Партия ва Ҳукуматнинг бирқанча қарорларида белгилаб берилган. Ҳозирги вақтда КПСС Марказий Комитети январь Пленуми дон етиштиришни йилига камида 10 миллиард пудгача кўпайтириш ва чорвачиликнинг асосий маҳсулотларини етиштиришни икки-икки баравардан зиёд кўпайтириш соҳасида қўйган вазифаларни муддатидан илгари бажариш учун қат'ий кураш кучайтириб юборилмоқда. Илғор колхоз ва совхозларнинг тажрибаси бу вазифаларни яқин икки-уч йил ичида бажариш мумкинлигини кўрсатади. Бу ишда қишлоқ хўжалигида планлаштиришнинг янги тартиби муҳим роль ўйнамоғи лозим.

Қишлоқ хўжалиги соҳасида партия томонидан қабул қилинган қарорларни амалга ошириш учун кураш ҳақиқатан ҳам умумхалқ иши бўлиб қолди ва ҳозирнинг ўзидаёқ сезиларлик натижалар берди. Кўкламги экишнинг якунлари, экинларни парвариш қилишнинг бориши, ҳосилни йиғиб олиш тўғрисида ва 1955 йилда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлаш планининг бажарилишини та'минлаш ҳақида КПСС Марказий Комитетининг июль Пленуми томонидан чиқарилган қарорда уқтириб ўтиладики, колхозлар, машина-трактор станциялари ва совхозлар бу йил дон, техника экинларини ва бошқа экинларни экишни агротехника жиҳатидан яхши муддатларда, дала ишлари сифати яхши бўлган ҳолда ўтказдилар.

Мамлакатда баҳори экинлар ўтган йилдагига нисбатан 21 миллион гектар кўп, шу жумладан буғдой 11 миллион гектар кўп экилди, маккажўхори 17,9 миллион гектар ерга, ёки ўтган йилдагига нисбатан 13,6 миллион гектар кўп экилди. Қўриқ ва бўз ерларга экин экиш топшириғи анча ошириб бажарилди. Колхоз ва совхозларда бу йил кўпроқ дон, техника экинлари, ем-хашак йиғиб олиш учун, гўшт, сут, жун ва бошқа маҳсулотлар етиштиришни кўпайтириш учун мустаҳкам асос яратилди.

Қишлоқ хўжалигини янада ривожлантириш манфаатлари партия ташкилотларидан мавжуд катта камчиликларни йўқотиш учун, қишлоқ хўжалик ишлабчиқаришининг кейинда қолаётган тормоқларини ривожлантириш сур'атларини тезлаштириш учун бутун куч ва воситаларни янада кўпроқ сафарбар қилишни талаб этади.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми колхозчиларни, комбайнчиларни ва тракторчиларни, МТС ва совхозларнинг ишчиларини ҳамда мутахассисларини, барча қишлоқ хўжалик ходимларини, қишлоқ хўжалиги заказларини бажараётган корхоналарнинг ишчиларини, инженерларини ва техникларини фидокорона меҳнат қилиб шу блан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштиришни кўпайтириш, қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш соҳасида партия томонидан қўйилган вазифаларни муваффақиятли суратда амалга оширишни та'минлашга чақирди.

Оғир индустрияни ва қишлоқ хўжалигини кучли суратда ривожлантириш — енгил саноатни ва озиқ-овқат саноатини янада юксалтириш учун, меҳнаткашларнинг моддий фаровонлигини тўхтовсиз ошириш учун асосий шартдир. 1955 йилда халқ исте'моли товарларини ишлаб чиқариш даражаси 1950 йилги ишлаб чиқариш даражасидан бешинчи бешйиллик планда кўрсатилган 65 процент ўрнига 72 процент ортади.

Партия та'лим бериб айтадики, социалистик ишлабчиқариш олий техника базасидагина, техника тўхтовсиз тараққий этдирилган шароитдагина узлуксиз ўсаолади. Атом энергиясидан тинчлик мақсадларида фойдаланиш вазифалари совет олимлари ва инженерларининг ғайрати блан муваффақиятли суратда ҳал этилмоқда, дун'ёда атом энергияси блан ишлайдиган электростанция биринчи марта вужудга келтирилди. Автоматика, телемеханика, радиотехника ва электрониканинг энг янги муваффақиятлари ишлабчиқаришга жорий қилинмоқда. Шу блан бирга, партия Марказий Комитетининг яқиндагина тамом бўлган Пленуми саноатнинг бирқанча тормоқларида техникани тараққий этдириш соҳасида жиддий камчиликлар борлигини та'кидлади ва ишлабчиқариш процессларини электрлаштириш, комплекс механизациялаш ва автоматлаштириш базасида техника жиҳатидан такомиллаштириш сур'атларини ошириш, кўп унумли ишлайдиган энг янги станоклар, машиналар ва аппаратларни ўрнатиш, ишлабчиқариш технологиясини доим такомиллаштириш, атом энергиясидан тинч мақсадларда фойдаланиш зарурлигини кўрсатди. Бизнинг вазифамиз социалистик тузумнинг устунликларидан фойдаланиб, четэл фани ва техникаси ютуқларидан ўзиб кетишдан иборат.

Бизнинг Коммунистик партиямиз тинчлик ва халқлар ўртасидаги дўстлик учун, барча мамлакатлар блан амалий ҳамкорликни ривожлантириш учун изчил ва ҳормай-толмай кураш олиб бораётганлиги туфайли ҳамманинг муҳаббати ва ҳурматига сазовор бўлди. В. И. Лениннинг турли социал-иқтисодий тузумга мансуб бўлган давлатларнинг тинч ва тотув яшаши мумкин эканлиги тўғрисидаги кўрсатмасига амал қилиб, Коммунистик партия ва Совет ҳукумати тинчликни ва халқлар хавфсизлигини та'минлашни Совет Иттифоқи ташқи сиёсатининг асосий мақсади деб ҳисоблайдилар.

Партия ва Ҳукумат шунга биноан, кейинги вақтларда бирқанча янги тадбирларни кўрдилар. чунончи: Австрия блан Давлат шартномаси тузилди, қурол-яроғларни камайтириш, атом қуролини тақиқлаш ва янги уруш хавфини йўқотиш масалалари юзасидан таклиф киритилди, СССР блан Югославия ўртасидаги муносабатлар нормаллаштирилди, СССР блан Германия федерал республикаси ўртасида дипломатия ва савдо муносабатлари ўрнатиш таклиф қилинди, Совет-Япония музокаралари олиб борилмоқда, СССР блан Ҳиндистон ўртасидаги дўстона муносабатлар мустаҳкамланди.

Партия ва халқ КПСС Марказий Комитетининг СССР блан Югославия ўртасидаги муносабатларни нормаллаштириш соҳасида кўрган тадбирларини якдиллик блан ма'қулладилар. КПСС Марказий Комитетининг Пленуми Совет-Югославия музокараларининг якунлари тўғрисида ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг докладини эшитиб ва муҳокама этиб, қарор қилди: «Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи Ҳукумат делегацияси блан Югославия Федерал Халқ Республикаси Ҳукумат делегацияси ўртасида олиб борилган музокараларнинг натижалари ма'қуллансин»

Коммунистик партия ва Совет ҳукумати халқаро кескинликни юмшатишга ва давлатлар ўртасидаги муносабатларда ишончсизликни йўқотишга қаратилган тадбирларни изчиллик ва сабот блан амалга оширмоқдалар. Совет Иттифоқи тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқларининг Женевада очиладиган Кенгашининг тўла муваффақият қозониши учун бутун чораларни кўрди ва кўрмоқда. Совет Иттифоқи Ҳукумат Делегациясининг Женевага жўнаб кетиши олдидан матбуот вакилларига берган ва матбуотда э'лон қилинган баёноти буни яққол кўрсатади.

Совет Иттифоқи ва Хитой Халқ Республикаси бошчилигида бўлган ва ҳозирги вақтда бутун инсониятнинг учдан бир қисмидан кўпроғини бирлаштирган халқаро социалистик лагерь халқларнинг тинчлик йўлидаги курашида қудратли таянчдир. Бизнинг партиямиз халқ демократияси мамлакатлари блан, шунингдек қардош коммунистик ва ишчи партиялар блан ўз муносабатларида социалистик интернационализмнинг, тўла тенгҳуқуқлилик, миллий суверенитетни ҳурмат қилиш, тегишли мамлакатларнинг миллий хусусиятларини ҳисобга олишнинг ленинча принципларига амал қилмоқда.

КПСС Марказий Комитети партиянинг буюк раҳбарлик роли тўғрисидаги, партия раҳбарлигининг принциплари ва партия ҳаётининг нормалари тўғрисидаги ленинча та'лимотни қаттиққўллик ва изчиллик блан амалга ошираётганлиги туфайли, бизнинг мамлакатимиз ички ва ташқи сиёсат соҳасида муваффақиятларга эришаолди. Марказий Комитет ишчилар, колхозчилар ва интеллигентлар кенг оммасини коммунистик қурилишнинг буюк вазифаларини амалга оширишга сафарбар қилиб, партия кадрларини, барча коммунистларни марксизм-ленинизм руҳида тарбиялашга, партия сафларини сиёсий жиҳатдан чиниқтиришга, совет кишиларининг ижодий ташаббусини бутун чоралар блан ривожлантиришга, фан ва техника ютуқларини, илғор иш тажрибаларини пропаганда қилиш ва оммалаштиришга алоҳида э'тибор бермоқда. Партия коммунистларни КПСС Устави талабларига, партия ички демократияси принципларига қаттиқ риоя қилишга, танқид ва ўз-ўзини танқидни кучайтиришга чақирмоқда, кибрланиш ва бепарволик кайфиятларига қарши кураш олиб боришга, ҳарбир коммунистнинг ўзига топширилган иш учун, партиямизнинг улуғ иши учун жавобгарлигини оширишга чақирмоқда. Барча партия ташкилотлари партиянинг XX с'ездига тайёрланиб, ўз ишларини кучайтиришлари, омма ўртасидаги ташкилотчилик ва партиявий-сиёсий ишларни юксак даражага кўтаришлари лозим.

Ўлмас Ленин вужудга келтирган Коммунистик партиянинг бутун қаҳрамонона тарихи партия раҳбарлигининг коллектив суратда олиб борилиши бу раҳбарликнинг олий принципидир, марксча-ленинча назариянинг илмий негизига, раҳбар кадрларнинг ва кенг партиялилар оммасининг ташаббуси ва активлигига таянучи Марказий Комитетнинг коллектив тажрибаси, коллектив донолигигина партияга ва мамлакатга тўғри раҳбарлик қилишни, партия сафларининг мустаҳкам бирлиги ва жипслигини, мамлакатимизда коммунизмни муваффақиятли суратда қуришни та'минлайди, деб та'лим беради. В. И. Ленин партия Марказий Комитетини раҳбарларнинг коллективи, партия принципларини сақловчи ва та'бир этувчи, деб атаган эди. Ленин бундай деган эди: «...Марказий Комитети **партиянинг** принципларига с'ездан с'ездгача амал қилади ва бу принципларни та'бирлаб беради».

Марксизм-ленинизм блан қуролланган, коммунизм иши учун олиб борилган жангларда чиниққан шонли Коммунистик партиямиз бутун совет халқининг муҳаббатига сазовордир. Бутун совет халқи бу партияга чексиз ишониб, уни қўллаб-қувватламоқда. Совет кишилари Коммунистик партиянинг халқ манфаатларидан бошқа манфаатлари йўқ эканлигини, Коммунистик партия ўзининг бутун кучларини социалистик Ватанимизни яшнатиш учун, унинг қудратини янада ошириш учун, тинчлик ишини ва халқаро ҳамкорликни мустаҳкамлаш учун, мамлакатимизда коммунизм тантанаси учун курашга бундан буён ҳам сафарбар қилажагини яхши биладилар.

(«ПРАВДА»нинг 18 июльдаги бошмақоласи).

Совет Ҳукумат Делегацияси Женевага жўнаб кетди

Тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқлари кенгашида қатнашиш учун шу кенгашда қатнашувчи Совет Ҳукумат Делегациясининг бошлиғи СССР Министрлар Советининг Раиси Н. А. Булганин, делегация а'золари — СССР Олий Совети Президиумининг а'зоси Н. С. Хрушчев ва СССР Мудофаа Министри, Совет Иттифоқи Маршали Г. К. Жуков 16 июльда Москвадан Женевага жўнаб кетдилар.

Аэродромда Совет Ҳукумат Делегациясини К. Е. Ворошилов, Л. М. Каганович, Г. М. Маленков, А. И. Микоян, М. Г. Первухин, М. А. Суслов, П. Н. Поспелов, Д. Т. Шепилов ўртоқлар, СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари В. А. Кучеренко, П. П. Лобанов, М. В. Хруничев, В. А. Малишев, И. Ф. Тевосян, РСФСР Олий Совети Президиумининг Раиси М. П. Тарасов, РСФСР Министрлар Советининг Раиси А. М. Пузанов, Совет Иттифоқи маршаллари С. М. Будённий, А. М. Василевский, И. С. Конев, К. С. Москаленко, В. Д. Соколовский, авиация бош маршали П. Ф. Жигарев, СССР Министрлари, марказий муассасалар ва идораларнинг раҳбарлари, совет ва четэл матбуотининг вакиллари, СССР Олий Совети Президиуми ва СССР Министрлар Советининг, СССР Ташқи Ишлар Министрлиги, СССР Мудофаа Министрлигининг мас'ул ходимлари кузатиб қолдилар.

Кузатувчилар орасида аэродромда Вьетнам Демократик Республикасининг Президенти ва Бош Министри Хо Ши Мин бор эди.

Аэродромда Совет Ҳукумат Делегациясини Бирма Иттифоқининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Монг Он, Корея Халқ-Демократик Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Лим Хэ, Бельгиянинг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси А. Ж. Уотерс, Вьетнам Демократик Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Нгуэн Лонг Банг, Италия Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси М. Ди Стефано, Ҳиндистон Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси К. П. Ш. Менон, Аргентинанинг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Л. Браво, Мўғулистон Халқ Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Д. Адилбиш, Австриянинг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Н. Бишофф, Албания Халқ Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси М. Пгифти, Югославия Федератив Халқ Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Д. Видич, Грециянинг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси А. Д. Контумас, Мексиканинг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси А. Розенцвейг Диас, Индонезия Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Субандрио, Венгрия Халқ Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Ф. Мюнних, Хитой Халқ Республикасининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси Лю Сяо, Исроил Давлатининг Фавқулодда ва Мухтор Элчиси И. Авидар; Эфиопиянинг Фавқулодда Вакили ва Мухтор Министри Г. Заллака, Швейцариянинг Фавқулодда Вакили ва Мухтор Министри Э. де Халлер, Исландиянинг Фавқулодда Вакили ва Мухтор Министри П. Торстейнссон, Суриянинг Фавқулодда Вакили ва Мухтор Министри Ф. Ханий, Ливаннинг Фавқулодда Вакили ва Мухтор Министри А. Нажжар; Эроннинг Муваққат Ишлар Вакили А. Этесомий, Покистоннинг Муваққат Ишлар Вакили М. Аҳмад, Мисрнинг Муваққат Ишлар Вакили Н. А. Х. Кэдрий, АҚШнинг Муваққат Ишлар Вакили У. Н. Уолмсли, Туркиянинг Муваққат Ишлар Вакили Д. Туналигил, Норвегиянинг Муваққат Ишлар Вакили П. Борген, Афғонистоннинг Муваққат Ишлар Вакили А. Қайюм, Германия Демократик Республикасининг Муваққат Ишлар Вакили К. Зейц, Болгария Халқ Республикасининг Муваққат Ишлар Вакили П. Н. Царвуланов, Румыния Халқ Республикасининг Муваққат Ишлар Вакили Ш. Дуку, Буюк Британиянинг Муваққат Ишлар Вакили С. К. Парротт, Нидерландиянинг Муваққат Ишлар Вакили М. З. Виттевейн, Швециянинг Муваққат Ишлар Вакили Л. Петри, Польша Халқ Республикасининг Муваққат Ишлар Вакили Ю. Банаж, Чехословакия Республикасининг Муваққат Ишлар Вакили И. Чех, Финляндиянинг Муваққат Ишлар Вакили Я. Халама, Даниянинг Муваққат Ишлар Вакили Г. Ларсен, Люксембургнинг Муваққат Ишлар Вакили А. Лабойри; Франция Элчихонасидан маслаҳатчи Ф. де Лианкур кузатиб қолдилар.

* * *

Тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқлари кенгашида қатнашувчи Совет Ҳукумат Делегациясининг а'золари — СССР Министрлар Совети Раисининг Биринчи ўринбосари ва СССР Ташқи Ишлар Министри В. М. Молотов ҳамда СССР Ташқи Ишлар Министрининг биринчи ўринбосари А. А. Громико Женевага бирнеча соат илгари жўнаб кетган эдилар. (ТАСС).

Тўрт давлат ҳукуматлари бошлиқларининг Женева Кенгашида қатнашадиган Совет Ҳукумат делегацияси Берлинга келди

БЕРЛИН, 16 июль. (ТАСС). Тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқларининг Кенгашида қатнашадиган ва СССР Министрлар Совети раиси Н. А. Булганин, СССР Олий Совети Президиуми а'зоси Н. С. Хрушчев ва СССР Мудофаа Министри Совет Иттифоқи Маршали Г. К. Жуковлардан иборат Совет Ҳукумат делегацияси Женевага бораётганида бугун йўл-йўлакай Берлинга келди.

Берлиндаги Шенефельд аэродромида Совет Ҳукумат делегациясини Германия Демократик Республикаси Халқ палатасининг раиси Иоганнес Дикман, ГДР бош министри Отто Гротеволь, ГДР бош министрининг ўринбосарлари В. Штоф, О. Нушке, Л. Больц, Г. Лох ва П. Шольц, Катта Берлин обер-бургомистри Ф. Эберт, ГБСП МК Сиёсий бюросининг а'золари Г. Матерн, К. Ширдеван ва Ф. Эльснер, демократик Германия Миллий фронти Миллий кенгашининг раиси Э. Корренс, ГБСП МК секретарьлари, министрлар ва бошқа расмий кишилар, демократик партияларнинг ва оммавий ташкилотларнинг раҳбар арбоблари, шунингдек жамоатчилик вакиллари кутиб олдилар.

Совет Ҳукумат делегациясини СССРнинг Германия Демократик Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Г. М. Пушкин, Германиядаги совет қўшинлари группасининг Бош қўмондони Совет Иттифоқи Маршали А. А. Гречко, совет элчихонасининг мас'ул ходимлари, Германиядаги совет қўшинлари қўмондонлигининг вакиллари ва дипломатия корпусининг а'золари ҳам кутиб олдилар.

Совет Ҳукумат делегациясини меҳнаткашларнинг делегациялари ҳам кутиб олдилар.

СССР ва ГДР давлат байроқлари блан безатилган аэродромда халқ полициясининг фахрий қоровули қўйилган эди ва Совет Иттифоқи ҳамда ГДР давлат гимнлари ижро этилди.

Совет Ҳукумат делегациясининг бошлиғи Н. А. Булганин аэродромда қуйидаги баёнотни қилди.

Н. А. БУЛГАНИН БАЁНОТИ

Қадрдон ўртоқлар! Дўстлар! Берлин шаҳрининг аҳолиси!

Совет Иттифоқининг тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқлари Кенгашига бораётган Ҳукумат делегациясининг топширувига биноан мен сизларга, бутун герман халқига ва Германия Демократик Республикаси ҳукуматига совет халқининг ва Совет ҳукуматининг самимий саломини топшираман **(қарсаклар).**

Совет Иттифоқининг Ҳукумат делегацияси кескинликни юмшатиш ва давлатлар ўртасидаги муносабатларда ишончни тиклаш учун воситалар қидириб топишни, ҳозирги халқаро масалаларни ҳал этиш йўлларини қидириб топишни астойдил истаган ҳолда Женевага бораётир. Кенгашда фикр олишиш зарур бўлган масалалардан бири Германиянинг бирлигини қайтадан тиклаш тўғрисидаги масаладир. Совет Иттифоқининг бу масаладаги позицияси яхши ма'лум. Бу позиция яқинда матбуотда баён қилиб берилган эди. Совет Иттифоқи тинчликсеварлик ва демократик асосларда Германиянинг бирлигини тиклаш тарафдори бўлиб келди ва тарафдор бўлиб қолмоқда **(қарсаклар).**

Биз тўрт давлат Бошлиқлари Кенгашининг асосий мақсади халқаро кескинликни юмшатишдан ва давлатлар ўртасида зарур ишончни ўрнатишдан иборат деб биламиз. Совет Иттифоқининг Ҳукумат делегацияси ишонадики, бу кенгаш мустақил, тинчликсевар ва демократик Германиянинг бирлигини тиклаш йўлида муҳим қадам бўлади. Бизнинг делегациямиз ана шу мақсадга эришиш йўлида қўлдан келган ҳамма нарсани қилишга тайёрдир. **(гулдурос қарсаклар).**

Тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқлари Кенгашида қатнашадиган Совет Ҳукумат делегацияси Женевага келди

ЖЕНЕВА, 17 июль **(ТАСС махсус мухбири).** Совет Ҳукумат делегациясининг бошлиғи, СССР Министрлар Совети раиси Н. А. Булганин, делегация а'золари — СССР Олий Совети Президиуми а'зоси Н. С. Хрушчев ва СССР Мудофаа министри Совет Иттифоқи Маршали Г. К. Жуков тўрт давлат ҳукуматлари бошлиқларининг Кенгашида қатнашмоқ учун бугун Ўрта Европа вақти блан эрталаб соат 9 да (Москва вақти блан соат 11 да) Женевага келдилар.

Куантрэн аэродромида уларни Швейцария конфедерациясининг президенти М. Птипьер, Швейцария сиёсий департаменти протокол бўлимининг мудири А. Доминиче, Женева кантони ҳукуматининг бошлиғи Ф. Перреар, Женева шаҳар бошлиғи Л. Билли ва бошқа расмий кишилар кутиб олдилар. Совет делегациясини тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқлари Кенгаши бирлашган секретариатининг бош секретари П. Уилкинсон ҳам кутиб олди.

Н. А. Булганинни, Н. С. Хрушчевни ва Г. К. Жуковни бундан илгари Женевага келган Совет Ҳукумат делегацияси а'золари — СССР Министрлар Совети раисининг биринчи ўринбосари ва СССР ташқи ишлар министри В. М. Молотов ҳамда СССР ташқи ишлар министрининг биринчи ўринбосари А. А. Громико ҳам кутиб олдилар.

Совет Ҳукумат делегациясини кутиб олиш учун аэродромга делегациянинг маслаҳатчилари С. А. Виноградов, Г. Н. Зарубин ва В. С. Семенов, делегациянинг экспертлари Л. Ф. Ильичев ва С. К. Царапкин, СССР нинг Швейцариядаги вакили П. И. Ершов, Совет Ҳукумат делегациясининг бош секретари В. Я. Ерофеев, СССР ТИМ Протокол бўлимининг мудири Ф. Ф. Молочков, тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқлари Кенгаши бирлашган секретариати бош секретарининг ўринбосари М. Г. Грибанов, Совет Ҳукумат делегациясининг Женевадаги ходимлари, шунингдек СССР нинг Швейцариядаги миссиясининг ходимлари келдилар.

Совет делегациясини Швейцариядаги бирқанча мамлакатлар дипломатия миссияларининг бошлиқлари, БМТ Иқтисодий ва Социал кенгашининг ҳозирги вақтда Женевада бўлаётган сессиясида қатнашувчи бирқанча делегацияларнинг бошлиқлари, Швейцария ва четэл матбуотининг жуда кўп вакиллари ҳам кутиб олдилар.

Аэродром Совет Иттифоқининг ва Швейцария конфедерациясининг давлат байроқлари блан безатилган эди. Фахрий қоровул қўйилган эди. Оркестр Совет Иттифоқининг ва Швейцариянинг давлат гимнларини ижро этди.

Швейцария конфедерациясининг президенти М. Птипьер ва Совет Ҳукумат делегациясининг бошлиғи Н. А. Булганин табрик нутқи сўзладилар.

М. Птипьер ўз нутқида Швейцарияга биринчи марта келган Н. А. Булганинни хурсандчилик блан табрик қилаётганлигини айтди ва кенгаш муваффақият қозонади деб умид билдирди.

Н. А. БУЛГАНИН БАЁНОТИ

Президент жаноблари,

Жаноблар,

Мен Совет Ҳукумати ва совет халқи номидан тинчликсевар швейцар халқини ва Женева аҳолисини самимий табриклайман.

Тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқларининг Кенгашида қатнашмоқ учун бу гўзал шаҳарга келган Совет делегацияси АҚШ, Англия ва Франция делегациялари блан биргаликда халқаро кескинликни юмшатиш ҳамда давлатлар ўртасидаги муносабатларда ишонч атмосферасини вужудга келтириш йўлларини ва воситаларини излаб топишни астойдил истайди.

Эртага буерда очиладиган Кенгаш бутун инсониятнинг э'тиборини ўзига жалб этмоқда. Бу ажабланарлик бир ҳол эмас. Тинчликка интилиш — ҳамма мамлакатлардаги халқларнинг энг катта орзусидир, халқлар ҳали ўтган уруш келтирган соноқсиз кулфатларни унутганлари йўқ. Ана шунинг учун бу Кенгашга катта умид боғланмоқда. Бутун дун'ё халқлари бу кенгашнинг халқаро кескинликни юмшатишга, давлатлар ўртасидаги муносабатларда ишонч ва ҳамкорлик атмосфераси барпо этишга олиб келишини чинакам истайдилар.

Биз шубҳа қилмаймизки, агар Кенгашнинг ҳамма қатнашчилари яхши ният блан иш кўрсалар ва ана шу олижаноб мақсадга эришишга астойдил интилсалар Женева кенгаши ўз ишини муваффақиятли туғаллайди ва бутун дун'ёдаги юз миллионларча киши эркин нафас олади.

Совет делегацияси ҳозирги мавжуд қулай шароитдан иравардигача фойдаланишни ўз бурчи деб ҳисоблайди ва тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқларининг Кенгаши бутун дун'ёдаги миллион-миллион кишиларнинг бу Кенгашга бўлган умидини рўёбга чиқариши учун ўз қўлидан келган ҳамма чорани кўради.

Тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқларининг Кенгаши очилди

ЖЕНЕВА, 18 июль. (ТАСС). Ўрта Европа вақти блан эрталаб роса соат 10 да (Москва вақти блан соат 12 да) Миллатлар саройининг кенгаш залида тўрт давлат ҳукуматлари Бошлиқларининг Кенгаши очилди.

СССР делегациясининг бошлиғи Н. А. Булганин, делегация а'золари Н. С. Хрушчев, В. М. Молотов, Г. К. Жуков ва А. А. Громико кенгаш столидан жойларини оладилар.

АҚШ томонидан кенгашда Д. Эйзенхауэр, Д. Даллес, кичик Макартур, Ч. Болен ва бошқалар қатнашмоқдалар.

Кенгашга келган Англия делегацияси А. Иден, Г. Макмиллан, Киркпатрик ва бошқалардан иборат.

Франция томонидан кенгашда Э. Фор, А. Пинэ, Л. Жокс ва бошқалар қатнашмоқда.

Кенгаш ўз ишини бошлагунча матбуот вакиллари қисқа вақтга залга киритилди.

Биринчи мажлисни АҚШ президенти Д. Эйзенхауэр очди.

Саноатни янада юксалтириш, техникани янада тараққий этдириш ва ишлабчиқаришни ташкил этишни янада яхшилаш вазифалари тўғрисида

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИНнинг КПСС Марказий Комитети Пленумида 1955 йил 4 июльда қилган докладининг давоми)*

Қўлимиздаги мавжуд техникадан фойдаланишни яхшилаш тўғрисида алоҳида гапириб ўтишга тўғри келади. Саноат корхоналари ва қурилишлар кишиларнинг меҳнатини енгиллаштириш, бу меҳнатни унумли қилиш учун энг янги техника блан та'минланмоқда. Аммо, хўжалигимиз техникани қанча кўп олса, бу техникадан оқилона ва моҳирлик блан фойдаланиш масаласи аҳамияти ҳам шунча ортаборади. Шунга қарамай, кўпгина корхоналарда техникадан ёмон фойдаланилмоқда. Бунинг натижасида саноатнинг ба'зи тормоқларида меҳнат унумдорлиги соҳасида кейинги йилларда эришилган ўсиш ишчиларнинг техника блан қуролланиш даражасидан ғоят кейинда қолмоқда. Ана шундай тафовут кўмир ва ўрмончилик саноатида айниқса каттадир.

1940 йилда Кўмир саноати министрлиги шахталарида атиги 24 комбайн бор эди, 1954 йилда эса уларнинг сони 1600 га етди, 1940 йилда қазилмалар ортадиган 36 машина бор эди, 1954 йилда бу машиналар 3 мингдан ҳам ортиб кетди, электровозлар қарийб олти баравар кўпайди. Шунга қарамай, 1954 йилда кўмир саноатида меҳнат унумдорлиги 1940 йилдагидан атиги бирмунча ортди.

Давлат ўрмончилик саноатини механизациялаш ишларига жуда кўп маблағ сарф қилди. Ўтган йили ёғоч тайёрлаш корхоналарида 1940 йилдагига нисбатан қарийб 6 ярим баравардан кўпроқ трактор, қарийб 3 баравардан кўпроқ ёғоч ташиш автомашиналари, 7 баравардан кўпроқ паровоз ва мотовозлар бор эди. Бу корхоналарда 120 мингдан ортиқ электр арра бор. Урушдан илгари бундай арралар бутунлай йўқ эди. Шунга қарамай, ёғоч тайёрлаш ва ёғоч оқизишда меҳнат унумдорлиги урушдан аввалдагига нисбатан атиги 6 процент кўпайган.

Бизда ўз Ватанимизда ишлаб чиқарилган ва четдан келтирилган кўп машиналар йиллаб фойдаланилмаётганлигини, омборларда бекор ётиб, эскириб қолаётганлигини кўрсатадиган фактлар ҳам бор. 1955 йилнинг бошида барча министрликлар ва бошқармалар бўйича қарийб 13 миллиард сўмлик машина-ускуналар ўрнатилмаган, шу жумладан, машина-ускуналарнинг нормативдан ташқари запаслари 5 ярим миллиард сўмликдан ҳам ортиқ бўлган. Буларнинг ҳаммаси саноатнинг бирқанча тормоқларидаги уюшқоқсизлик, тадбирсизлик ва хўжасизлик оқибатидир.

Кўпгина корхоналарда меҳнатнинг яхши уюштирилмаганлиги ва ҳарқандай ташкилий-техник нуқсонлар натижасида машина ва механизмлар кўпинча бекор туради. Масалан, кўмир саноатида кўмир комбайнлари, пармалаш машиналари ва кўмир ортиш машиналарининг тахминан учдан бир қисми фойдаланилмаётир ва қазилмалар ортадиган машиналарнинг тўртдан бир қисмидан кўпроғи ишлатилмаётир. Қораметаллургия министрлиги корхоналарида ўтган йили мартен печьларининг бекор туриши 14 процентни ташкил этди, айрим металлургия заводларида прокат станларининг бекор туриши эса, номинал иш вақтининг 20—30 процентигача етди. Ба'зи машинасозлик корхоналаридаги сменаларда кўп вақт бекорга сарф бўлиб кетади.

Техникадан фойдаланишга бундай муносабатда бўлишга энди тоқат қилиб бўлмайди. Бундай ярамас ҳолларга йўл қўяётган корхона раҳбарларига халқ бойлигини талон-торож қилучилар деб қараш керак.

Корхоналарнинг илғор ишчилари ва инженер-техник ходимлари бундай ҳолларга йўл қўйишни хоҳламайдилар, улар техникадан яхши фойдаланиш йўлларини қидириб топмоқдалар.

Шу йилнинг май ойида саноат ходимларининг Бутуниттифоқ кенгаши ўтказилди. Ишлабчиқариш илғорлари бу кенгашда ишлабчиқариш соҳасидаги энг қимматли тажрибалари блан ўртоқлашиб, меҳнат тўғри уюштирилган ва илғор технология қўлланилган тақдирда, кўп жойларда меҳнат унумдорлигини ишлаб турган машиналар ҳисобига 2—3 баравар ошириш имконияти бор эканлигини айтдилар. Масалан, Харьков трактор заводининг фрезерчи-моделчиси ўртоқ Лупандин трактор гусеницаси звеноси моделини қуйишда заводда ҳаммага яхши ма'лум бўлган кокиль усулини қўлланишга муваффақ бўлганлиги ҳақида сўзлади. Ўртоқ Лупандин шу детальни механик усулда ишлаш фурсатини кескин суратда камайтириш ҳисобига меҳнат унумдорлигини 8—10 баравар оширган.

Аммо, шуни айтиш кераки, техникадан фойдаланиш ва илғор технологияни қўлланишнинг энг яхши усуллари суст оммалаштирилмоқда. Кўпгина корхоналарнинг раҳбарлари илғор иш тажрибаларини ёйишда бетарафлик йўлини тутмоқдалар. Бош бошқармаларнинг бошлиқлари ва ба'зи министрлар ҳам ана шу жуда муҳим ишдан четда турмоқдалар.

Бизда илғор иш тажрибаларини ёйишда ҳали ҳам шовқинсурон ва расмиятчилик кўп учрайди. Масалан, корхоналарда ишлабчиқариш илғорларининг лекциялари ўтказилади. Бу яхши иш, аммо, бу ишнинг ташкил этилиши кўпинча ҳечнарсага ярамайди. Ўртоқ Лупандин саноат ходимлари кенгашида айтдики, инженерларни, турли касбдаги ишчиларни, табельчиларни, бухгалтерларни бир аудиторияга тўплайдиларда, ана шу аудиторияда ишлабчиқаришга доир махсус темаларда лекция ўқиттирадилар.

Илғор иш тажрибаларини ёйишга шундай расмиятчилик блан қарашдан жамоатчилик учун ҳечқандай фойда бўлиши мумкин эмаслиги аёндир. Ҳаммаерда ишни шундай ташкил қилиш кераки, ишлабчиқариш илғорлари бевосита иш жойининг ўзида, цехда, корхонада бошқа ишчиларга ўз тажрибаларини ўргатсин.

Ишчиларнинг техника соҳасидаги тайёргарлик даражаси, маданий ва билим даражаси юксак меҳнат унумдорлигига эришиш учун жуда катта аҳамиятга эгадир. Совет Иттифоқида бу соҳада жуда кўп иш қилинганлиги ма'лум.

1952 йилнинг бошларида барча саноат ишчиларининг ярмидан кўпроғи ўрта мактабнинг камида 5—6 синфи ҳажмида ма'лумотга эга эди. Урушдан кейинги йилларда ишчиларнинг кўпчилиги турли курсларда ва корхоналардаги ишлабчиқариш-техника мактабларида махсус тайёргарлик ва умумий тайёргарликка эга бўлди. Ўнйиллик мактабларни тамомлаб чиқаётган ёшлар сонининг анча ортиб бораётганлиги муносабати блан мамлакатимизнинг ишчилар синфи сафига ҳар йили ўрта ма'лумотли ёшлар келиб қўшилмоқда. Яхши умумий тайёргарлиги бўлган ана шу ёш ишчи кадрлар саноатимиз учун ғоят қимматлидир.

Бешйилликлар даврида квалификация бўйича ишчиларнинг состави кескин суратда ўзгарди. Ҳозирги замоннинг мураккаб машиналарини тайёрлайоладиган ва бундай машиналарни тегишинча бошқараоладиган юқори малакали ишчилар салмоғи анча ортди.

Аммо, юқорида айтиб ўтилганидек, техника бир жойда тўхтаб қолмаётир, балки тўхтовсиз такомиллашиб бораётир ва шу сабабдан, ишчиларнинг малакаси ҳам оширилиши лозим.

Бизда саноат министрликлари системасидагина очилаётган ҳархил курс ва мактабларда, шунингдек бевосита ишлабчиқаришнинг ўзида якка-якка ва бригада тартибида ўқитиш йўли блан ҳар йили 1 миллион 200 мингга яқин ишчи тайёрланмоқда ва 2 миллиондан ортиқ ишчи ўз малакасини оширмоқда. Давлат ишчиларни тайёрлаш ва қайтадан тайёрлаш учун ҳар йили 2 миллиард сўмга яқин маблағ сарф қилмоқда.

Аммо, кўп жойларда ишчиларни ўқитишнинг сифати паст. Ўқув программалари ва тайёрлаш ҳамда қайтадан тайёрлаш методлари анча эскириб қолган. Улар кейинги йилларда ишлабчиқариш техникаси ва технологиясида юз берган ўзгаришларни акс эттирмайди, ишлабчиқариш илғорлари ва новаторларининг муваффақиятларини тегишинча ҳисобга олмайди.

Ишчиларнинг ишлабчиқариш ўқуви сифатини анча яхшилаш, мактаб ва курсларни малакали ўқитувчилар блан, энг яхши асбоб-ускуналар, энг яхши ўқув қўлланмалари блан та'минлаш зарур.

Корхоналарда меҳнатни уюштиришни яхшилаш — меҳнат унумдорлигини оширишнинг катта резервидир. Лоақал қуйидаги факт буни яққол кўрсатади: 1954 йилда саноатда иш вақтининг исроф бўлиши 40 миллиондан ортиқ киши кунини ташкил этган эди, шу жумладан, саноатда бекор туриш орқасида 18 миллион киши куни исроф бўлган эди. Айни вақтда сверхурочний ишлар 11 миллион киши кунини ташкил этган эди. 1954 йилда иш вақтининг исроф қилиниши натижасида 10 миллиард сўмликдан ортиқ маҳсулот берилмай қолди. Меҳнатни ташкил этишни яхшилаш масаласи нечоғлик муҳим ва актуал эканлиги шундан ма'лум.

Меҳнатни нормалаштиришнинг қониқарсиз аҳволда эканлиги ва иш ҳақи тўлашдаги тартибсизликлар саноатнинг ишида меҳнат унумдорлигини оширишга халақит бераётган катта камчиликларнинг биридир.

Бирқанча тормоқлардаги корхоналарда тажриба-статистика иш нормалари деб аталган нормалар кенг қўлланилмоқда. Бундай нормалар бутун норманинг 50 процентигача, кўпгина машинасозлик заводларида эса бутун норманинг 70 — 85 процентигача етиб боради. Бу нормалар ишлабчиқариш техникаси, технологияси, ишлабчиқаришни уюштириш соҳасида эришилган даражани акс эттирмайди ва, шу сабабдан, ишчиларнинг талайгина қисми бу нормаларни анча ошириб бажаргани ҳолда, кўп жойларда меҳнат унумдорлигини ошириш юзасидан берилган топшириқлар бажарилмай қолмоқда.

Бирқанча йиллардан буён мавжуд тариф ставкалари блан ишчиларнинг ҳақиқий иш ҳақи ўртасида юз берган номувофиқлик меҳнатни нормалаштиришда тегишинча тартиб ўрнатишга халақит бермоқда. Саноатда ишчиларнинг пул блан тўланадиган ўртача иш ҳақи урушдан олдинги даврдагига нисбатан икки мартадан зиёд ортгани ҳолда, тариф ставкалари салгина ортди. Бунинг натижасида иш ҳақида тариф ставкаларининг салмоғи кескин суратда камайиб кетди. Ишчиларнинг ҳақиқий иш ҳақи блан тариф ставкалари ўртасидаги мавжуд тафовутни камайтириш учун корхоналарда камайтирилган иш нормалари белгиланмоқда. Бунинг натижасида шундай бир нормал бўлмаган аҳвол вужудга келадики, кўп ҳолларда ишлабчиқариш-техника имкониятларига асосланган иш нормаларини бажариш даражаси иш ҳақи миқдорларини белгиламайди, балки, аксинча, иш нормалари иш ҳақига «мослаштирилади». Меҳнатни нормалаштириш масалаларига аслида ана шундай исте'молчилик кўзи блан қараш меҳнат унумдорлигини оширишга жиддий ғовдир.

Бизда мавжуд бўлган тариф системаси турли касбдаги ишчиларга меҳнат ҳақи тўлашда зарур тафовут бўлишини, шунингдек оғир шароитда ишловчиларга юқорироқ иш ҳақи тўланишини та'мин этмайди. Кўп ишчиларга, хусусан, вақтбай ишловчиларга бажариладиган иш талаб этилганидан кўра юқорироқ разрядлар белгиланади, тариф сеткаларининг паст разрядлари эса, ҳақиқатда қўлланилмайди, дейиш мумкин.

Тариф ставкалари ва окладларнинг ҳархил тузатиш коэффициентлари ва устамалари, ҳарқандай шаклда қўшимча ҳақ тўлаш йўл қўйиб бўлмайдиган даражада кенг ёйилган. Булар меҳнат унумдорлигига бевосита та'сир кўрсатмайди. Ҳақ тўлашдаги системаларнинг кўплиги ва уларга илова қилинган ҳарқандай қўшимчалар иш ҳақи юзасидан бўладиган ҳисоб-китобни жуда қийинлаштиради, ишчиларнинг иш ҳақини яхши тушуниб олишларига имкон бермайди, бир-бирига ўхшаш корхоналарнинг ходимларига ва бирхил касбдаги ходимларга турлича ҳақ тўланишига сабаб бўлади. Саноат ходимлари кенгашида шундай бир факт келтирилди: бир ишчи бирхил ишда ишлаб, Барнаулда ойига 1.500 сўм, Харьковда 700 сўм ишлаган, Минскка кўчганидан кейин эса ойига 1.800 сўмдан ола бошлаган.

Корхона ва қурилишларда ишчи кучларининг қўнимсизлигини тугатиш, доимий ишлайдиган ишчи кадрларни вужудга келтириш — кечиктириб бўлмайдиган вазифадир. 1954 йилда умумиттифоқ ва иттифоқ-республика саноат министрликларига қарашли саноат корхоналарига (ёғоч тайёрлаш бу ҳисобга кирмайди) 2 миллион 923 минг ишчи қабул қилинган, 2 йил мобайнида бу корхоналардан 2 миллион 802 минг ишчи кетиб қолган. Бошқа корхоналардан ташкилий тартибда кўчирилган ишчилар бу ҳисобга кирмайди. Ўша йили қурилишларга 1 миллион 771 минг ишчи қабул қилинган, 1 миллион 453 минг ишчи кетиб қолган. Бунда ҳам бошқа корхоналардан ташкилий тартибда кўчирилган ишчилар бу ҳисобга кирмайди.

Ишчилар ўртасидаги катта қўнимсизликнинг асосий сабабларидан бири шуки, министрликларнинг раҳбарлари ва корхона директорлари ишчилар учун нормал уй-жой — маиший шароит вужудга келтириш тўғрисида тегишинча ғамхўрлик қилмаётирлар. Кўп министрлар ишчиларнинг маиший шароитини яхшилаш тўғрисида ғамхўрлик қилиш ўзларининг бевосита бурчи эканлигини унутиб, уй-жой қурилиши планларининг бажарилишига тегишинча э'тибор бермаётирлар.

Меҳнатни уюштириш ва нормалаштиришдаги камчиликларни тугатиш, иш ҳақини тартибга солиш зарур, саноатда ишловчиларнинг барча категорияларига ҳақ тўлашда шундай тартиб белгилаш кераки, бу тартиб ишчиларни меҳнат унумдорлигини оширишга, янги техника ва янги технологияни ишлабчиқаришга жорий қилишга рағбатлантирсин. Бунда Лениннинг, иш ҳақи системаси содда ва тушунарли бўлиши керак, ҳарбир ишчи ўз меҳнат унумдорлиги блан ўзининг оладиган иш ҳақи ўртасидаги боғланишни очиқ-равшан кўриб билсин, деган кўрсатмаларига асосланиш зарур.

Меҳнат ва иш ҳақи масалалари юзасидан тузилган ва ўртоқ Л. М. Каганович раҳбарлик қилаётган Давлат комитети ана шу катта ишларнинг ҳаммасида муҳим роль ўйнаши керак. Лекин бу органнинг тузилиши министрларни ва корхона ҳамда қурилишларнинг раҳбарларини корхоналарда меҳнатни нормалаштириш, иш ҳақини тартибга солиш ва меҳнатни ташкил этишни такомиллаштириш соҳасидаги бурчларидан халос қилмайди.

Социалистик мусобақа — меҳнат унумдорлигини оширишнинг кучли воситасидир. Ленин кўрсатиб ўтган эдики, меҳнатни эксплуатация сиртмоғидан озод қилган социализм мусобақани чинакам оммавий миқ'ёсда ривожлантириш, меҳнаткашларнинг катта кўпчилигини ишлабчиқаришни такомиллаштириш соҳасидаги ижодий ишларга тортиш имкониятини биринчи марта вужудга келтиради. Социализм даврида мусобақа доим амал қилиб турувчи шундай кучдирки, бу куч техникани ва ишлабчиқариш ташкилотини олға бостиради, эскириб қолган нормаларни емириб ташлайди ва меҳнат унумдорлигининг янги, прогрессив нормаларини илгари суради.

Ишчилар, инженер-техник ходимлар ва хизматчилар ўртасида социалистик мусобақани кенг ривожлантириш, ишлабчиқариш илғорлари ҳамда новаторларнинг ташаббусини бутун чоралар блан қўллаб-қувватлаб, уларнинг тажрибаларини қунт блан ёйиш зарур, токи, ишлабчиқариш илғорларининг муваффақиятлари бутун-бутун корхоналар ва саноат тормоқларининг мулки бўлиб қолсин.

Демак, саноатимизда меҳнат унумдорлигини узлуксиз ва тез ошириш учун янги техникани ишлабчиқаришга кенг жорий қилиш, технология процессларини такомиллаштириш, мавжуд техникадан яхшироқ фойдаланиш зарур. Шу блан бирга, ёрдамчи ва қўшимча ишларни механизациялаштиришга, ишлабчиқариш процессларининг барча звеноларини ўз ичига оладиган комплекс механизациялаштиришни кенг қўлланишга алоҳида э'тибор бериш керак.

Ишчиларни тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишни яхшилаш, корхоналарда меҳнатни нормалаштириш ва уюштиришда тартиб ўрнатиш, ходимларнинг ўз меҳнати натижаларидан моддий манфаатдорлигидан иборат ленинча принципни изчиллик блан амалга ошираборшиш лозим.

Капитализм блан бўлаётган иқтисодий мусобақанинг ҳозирги босқичида, яқин йиллар ичида меҳнат унумдорлигини кескин суратда ошириш вазифаси олдимизда турган бир пайтда, биз мамлакатимиз учун ҳаётий муҳим бўлган ана шу вазифани ҳал этиш йўлида омманинг ижодий ташаббусини сафарбар қилишимиз керак. Биз, зўр ғайрат ва сабот блан ишлаб, социалистик жамиятга муносиб янги, юксак меҳнат унумдорлигига эришамиз ва шу асосда совет халқининг моддий фаровонлигини янада оширишни та'минлаймиз. Бунга шубҳаланмаса ҳам бўлади.

V. Саноатни бошқаришни такомиллаштирайлик

Замонавий янги техника базасида саноатни янада юксалтириш вазифалари ишлабчиқаришга моҳирлик блан раҳбарлик қилишни, министрликлар, главкалар, трестлар, завод бошқармаларининг, шунингдек партия ва совет ташкилотларининг ишларини тубдан яхшилашни талаб этади.

В. И. Ленин тўғри раҳбарлик қилишнинг моҳияти тўғрисида гапириб, бунинг учун қунт блан ташкилотчилик ишини олиб бориш, амалий вазифаларни ишчанлик блан ҳал қилиш, илғорлар тажрибасини ишчанлик блан ўрганиш керак деган эди. У мансабдор шахслар ўртасида вазифаларни аниқ тақсимлаб қўйишни, топширилган иш учун жавобгарликни оширишни талаб қилган эди ва ишлабчиқаришни илмий асосда бошқаришга маслаҳат берган эди. «...Бошқариш учун,— деган эди у,— ишнинг кўзини билиш керак, ишлабчиқаришнинг ҳамма шароитини тўлиқ ва аниқ билиш керак, шу ишлабчиқаришнинг ҳозирги замон юксаклигидаги техникасини билиш керак, ма'лум илмий ма'лумотга эга бўлиш керак».

Партия Марказий Комитетининг Президиуми ва СССР Министрлар Совети хўжаликни бошқариш масалаларига катта э'тибор бермоқда ва раҳбарлардан давлат аппаратининг ишини муттасил такомиллаштириб боришни, масалаларни коллектив муҳокама қилиш блан бирга, ходимларнинг ўз ишлари учун шахсан жавобгар эканликларини қат'ий равишда белгилаб қўйишни, раҳбарликнинг канцеляриячилик-бюрократчилик методини қат'иян тугатишни талаб қилмоқдалар.

Республикалар саноатидаги ишларнинг аҳволи учун республика органларининг мас'улиятини ошириш, министрларнинг ва бошқармалар раҳбарларининг ҳуқуқларини кенгайтириш соҳасида кейинги вақтларда бирқанча тадбирлар амалга оширилди. Министрликлар ва бошқармаларнинг структурасини яхшилаш ишлари ўтказилди, параллель ишлаб келаётган, кераксиз хўжалик ташкилотлари ва муассасаларнинг кўпи тугатилди, ма'мурий бошқарма ходимларининг сони камайтирилди, лекин мана шуларнинг ҳаммаси бошқарув аппаратининг структурасини яхшилаш ва бу аппаратни арзонлаштириш йўлида қилинадиган катта ва мураккаб ишнинг бошланишидир, холос.

Бизда халқ хўжалигига раҳбарлик қилишда катта тажриба тўпланган. Броқ, бу ишдаги катта камчиликларни кўрмаслик нотўғри бўлур эди.

Министрликларимизнинг саноатга раҳбарлик қилиш ишидаги асосий камчилиги шундан иборатки, улар ишлабчиқаришни бевосита ташкил этиш блан кам шуғулланмоқдалар ва ўзларига қарашли заводларга, фабрикаларга, шахталарга канцелярияда туриб, кўпбосқичли ва кўпсонли аппарат ёрдами блан раҳбарлик қилмоқдалар.

Мисол учун Балиқ саноати министрлигини кўрсатиб ўтаман. Саноатнинг бу тормоғидаги бошқарув структураси ҳаддан ташқари катталаштириб юборилган. Ишлабчиқаришга, балиқчига қадар бориб етмоқ учун тўрт-беш босқичдан: министрлик—главка-трест-комбинат-балиқчилик заводидан ўтиш керак. Балиқчилик саноатида ишлаб турган ва олий ма'лумотли инженерлар ва бошқа мутахассисларнинг 40 процентга яқинини бошқарув аппарати қамраб олган. Ҳар олти ишчига бошқарув аппаратида ишловчи бир ходим тўғри келади.

Балиқчилик саноати министрлиги майда-чуйда трестларни ва конторaларни кўпайтириб юборганлиги учун неча қайталаб танқид қилинган эди, бу трестлар ва конторaларга сарф бўлаётган харажатлар маҳсулотнинг таннархи устига оғир юк бўлиб тушмоқда.

Лекин бу танқидлар СССР Балиқчилик саноати министри ўртоқ Ишковга ва РСФСР Балиқчилик саноати министри ўртоқ Обуховга ҳозирча тузук та'сир қилмаётир. Улар майда-чуйда ва кераксиз ташкилотларнинг кўпини ҳали ҳам сақлаб келмоқдалар.

Масалан, Чувашистон АССРда балиқчилик трести тузилгану, аммо унинг қарамоғида битта ҳам корхона йўқ. **(Залда кулги).** Трест колхозларнинг овлаган балиқларини (йилига 200 тонна чамаси балиқни) улардан қабул қилиб олиб, шу балиқни савдо шохобчаларига топшириш блан шуғулланмоқда. Ульяновскда ва Сингилида иккита балиқчилик заводи бор, бу заводларда фақат 12 ишчи ишлайди, холос. Бу «заводлар» ҳам колхозлардан овланган балиқни қабул қилиб олиб, магазинларга топшириш блан шуғулланмоқдалар. Броқ, «хўжаликни» бошқармоқ учун Ульяновскда махсус трест ташкил этилган. **(Залда кулги).** Хуллас ғоз юриши қиламан деб, бути йирилиб қолган чумчуқнинг ишини қилмоқдалар **(кулги, қарсаклар).** Заводлар ва трестлардаги ма'мурий-бошқарув ходимларининг сони ишчиларнинг сонига қараганда қарийб икки баравар ошиб кетган. Буларга нисбатан ҳақиқатан ҳам «ўроғда йўқ, машоқда йўқ, хирмонда ҳозир» деган мақол жуда тўғридир.

Балиқчилик саноатининг Узоқ Шарқдаги ба'зи корхоналари ўтган йили ишҳақи тўлаш учун шу корхоналарнинг ўзи овлаб берган балиқнинг ҳаммасига қараганда ҳам кўпроқ маблағ сарфладилар. Чунончи, Макаровск балиқчилик комбинатида ҳақиқатда 6,5 миллион сўмлик товар маҳсулот чиқарилган бўлса, комбинат ходимларига тўланган иш ҳақининг йиллик фонди 10 миллион сўмдан кўпроқ маблағни ташкил қилди. Жанубий-Куриль балиқчилик комбинатида 13 миллион сўмлик балиқ овланди. Аммо иш ҳақи тўлаш учун эса 22,5 миллион сўм сарфланди. Шимолий-Куриль балиқчилик комбинатида 14 миллион сўмлик балиқ маҳсулоти чиқарилди. Аммо ишҳақи тўлашга эса 40 миллион сўмдан кўпроқ пул сарфланди.

Агар шуни ҳам «тартиб» деб айтиш мумкин бўлса, бундай шароитда овланган балиқ ҳақиқатан ҳам «олтин балиққа» айланиб кетмоқда. Шунинг учун ҳам Иттифоқ министрлигига қарашли балиқчилик саноати корхоналари 1954 йилда планда кўрсатилган 1 миллиард сўмдан кўпроқ фойда бериш ўрнига, 392 миллион сўм зарар кўрганликларига таажжубланмаса ҳам бўлади.

Ишков ва Обухов ўртоқлар балиқчилик саноати нима учун ёмон ишлаётганлигини ва ўз ишларидаги камчиликларни узоқ вақтдан бери нима учун тугатмаётганликларини бу Пленумда айтиб беришлари лозим.

Яна шундай бир савол туғилади: РСФСР Министрлар Совети ва унинг раиси ўртоқ Пузанов балиқчилик саноатидаги бема'ниликлардан хабардормикинлар?

Саноатга янада моҳирлик блан раҳбарлик қилмоқ учун бошқарув аппаратини ишлабчиқаришга яқинлаштириш зарур. Бу тўғрида шу вақтгача кўп гапирилди, бу ишдаги камчиликлар учун ба'зи министрлар қаттиқ танқид ҳам қилинди. Бу масалада ўртоқ Н. С. Хрушчевнинг танқид қилиб айтган гаплари сизларнинг эсингиздан чиқмаган бўлса керак. Афсуски, министрликлар ва бошқармалар ҳал қилиш пайти келган бу масалани амалий ҳал қилмоқ учун ҳечбир чора кўрмаётирлар. Бош бошқармаларнинг ва кўпчилик трестларнинг Москвада ёки иттифоқчи республикаларнинг пойтахт шаҳарларида туриши одат бўлиб қолган, ваҳоланки, уларга қарашли корхоналар улардан бирнеча минг километр олисдадир.

Қурилиш материаллари саноати министрлигининг асбист саноати бош бошқармаси Уролда ишлаётган корхоналарни бошқармоқда. Главка Москвада бўлганлиги ва корхоналардан ажралиб қолганлиги сабабли Асбист шаҳрида «Союзасбист» тресни тузилган. Главкани Уролга кўчириб трест тугатилсаю, ёки аксинча главка тугатилиб трестнинг ўзи қолдирилса яхши бўлмасмикин?

Рангли металлургия министрлиги составида Главзолото ва Главмедь деган идоралар бор. Бу идоралар раҳбарлик қилаётган корхоналар Шарқнинг узоқ ерларига жойлашган, аммо главкаларнинг ўзлари Москвададир.

Артемовск ва Баскунжак — мамлакатимизда туз чиқариладиган асосий районлардир. Броқ, Озиқ-овқат товарлари саноати министри ўртоқ Зотов Главсольни Москвада тиш-тирноғи блан ушлаб турипти.

Бу хилдаги фактлар бошқа министрликларда ҳам бор.

Сўнгра. Бизда саноатга раҳбарлик қилиш ҳаддан ташқари марказлаштириб юборилган. Кўпчилик корхоналарга республика ташкилотлари катта муваффақият блан раҳбарлик қилаолишлари мумкин бўлгани ҳолда, бундай корхоналар бевосита иттифоқ министрликларига бўйсундириб қўйилган. Бу хилдаги марказлаштиришдан йшга наф етмайди. Бир томондан бундай марказлаштириш корхоналарга оператив ва конкрет раҳбарлик қилишни йўлга солиб юборишга халақит берса, иккинчи томондан саноатнинг иши учун республика хўжалик, партия ва совет ташкилотларининг жавобгарлигини камайтириб юборади.

Кўмир, ўрмончилик, нефть чиқариш, металлургия, гўшт, сут, енгил саноат, озиқ-овқат саноати ва бошқа ба'зибир саноат тормоқларининг корхоналаридан анчагина қисми 1954 йилда иттифоқ министрликлари қарамоғидан олиниб, республика министрликлари қарамоғига ўтказилди. Броқ, ҳали бу соҳада қилинадиган ишлар кўп.

СССР Бинокорлик материаллари саноати министрлигини олиб кўрайлик. Бу министрликнинг бевосита қарамоғида бўлган кўпгина миқдордаги катта корхоналар — бинокорлик материаллари ишлаб чиқарувчи корхоналардан ташқари, шағал, майда тош ва бошқа руда қаторига кирмайдиган материаллар қазиб чиқарадиган 37 та карьер, гипс ва гипс буюмлар ишлаб чиқарадиган 16 та завод, эшик-деразa учун керакли темир асбоблар ва арматуралар ишлаб чиқарадиган 8 та завод, керамик плиталар ва трубалар ишлаб чиқарадиган 13 та завод, томга ёпиладиган юмшоқ материаллар ишлаб чиқарадиган 9 та завод, шунингдек маҳаллий аҳамиятга эга бўлган кўпгина бошқа майда корхоналар бор. Мана шу корхоналарнинг ҳаммасини иттифоқ министрлиги қарамоғида сақлаб туриш учун бирор асос борми? Албатта, бунинг учун ҳечқандай асос йўқ. Лекин министр ўртоқ Юдин шу майда корхоналарни тиш-тирноғи блан ушлаб турибди.

Саноатга раҳбарлик қилишда бўлган ҳаддан ташқари марказлаштиришни йўқотиш учун қат'ий йўл тутиш зарур. Иттифоқчи республикаларнинг ролини ошириш ва республика органларининг корхоналарни бошқариш иши учун бўлган жавобгарлигини кучайтириш керак.

Бутун халқ хўжалигини бошқарувчи аппарат сингари саноатни бошқарув аппарати ҳам содда, тежамли бўлиши, ундаги ходимларнинг сони мумкин қадар кам бўлиши, лекин ишчан ва эпчил бўлиши лозим. Ҳозирча биз министрликлар ва бошқармаларнинг аппарати шу талабларга жавоб бераётир деб айтаолмаймиз. Ишлабчиқаришда ишлаб турган ходимлар блан бошқарув аппаратида ишлаб турган ходимларнинг нисбати ишлабчиқариш фойдасига ҳозирча жуда секин ўзгармоқда. Ма'мурий-бошқарув аппарати штатларида ҳали ҳам ортиқчаликлар кўп. Аппаратдан бўшатиб ишлабчиқаришда ишлаш учун бемалол юборса бўладиган одамлар ҳарбир министрликда, бошқармада бор.

Корхоналарнинг ўзидаги ташкилий структурада катта камчиликлар ва уларнинг штатларида ортиқчаликлар бор. Кўпгина майда цехлар ва участкалар ташкил этилган фабрикалар, заводлар, промисловлар бизда оз эмас, бошқарув ишлари эса, завод бошқармаларининг сони кўпайтириб юборилган бўлимлари ва секторлари ўртасида бўлиниб кетган. Броқ, министрликлар ва бошқармаларнинг раҳбарлари бу катта камчиликка қарши курашмаётирлар ва корхоналардаги бошқарув аппаратининг ишларини яхшилаш масалалари блан шуғулланмаётирлар.

Давлат йўли блан планлаштириш соҳасида бўлган муҳим камчиликлар саноатга раҳбарлик қилиш сифатига ёмон та'сир қилмоқда. Юқоридан то пастгача бизда шундай нотўғри тактика вужудга келганки, бунинг натижасида, асосан, Госплан ва министрликларнинг айби блан планларни ишлаб чиқиш чўзиб юборилмоқда. Шу сабабли, кейинги вақтларгача йиллик планлар ғоят кечикиб, планлаштирилаётган давр бошланиш олдидаёқ қабул қилинадиган бўлиб қолган эди. Бунинг натижасида корхоналар ўзлари учун белгиланган планларни ўз вақтида олмайдилар, министрликлар планларни одатда корхоналарга планлаштирилган давр бошлангандан кейин «етказиб» берадилар.

Партия Марказий Комитетининг Президиуми ва ҳукумат давлат йўли блан планлаштиришни яхшилашга қаратилган бирқанча қарорлар қабул қилдилар. Госплан қайта ташкил қилинди ва унинг базасида иккита орган, я'ни СССР Министрлар Совети ҳузурида халқ хўжалигини перспектив планлаштириш бўйича Давлат комиссияси (Госплан) ва халқ хўжалигини жорий планлаштириш бўйича Давлат иқтисод комиссияси (Госэконом комиссия) тузилди.

Қабул қилинган қарорларнинг амалга оширилиши СССР халқ хўжалигини планлаштиришни яхшилашга имкон беради. Энди, иш кўп жиҳатдан министрларга ва министрликлардаги бошқа раҳбар ходимларга боғлиқ бўлиб қолди. Улар саноатнинг тегишли тормоқларини ривожлантиришнинг перспектив ва жорий планларини ишлаб чиқишда ўз министрликларида тартиб ўрнатишлари зарур.

Корхоналарда ишлабчиқаришнинг биртекисда бормаслиги, корхоналар саноат маҳсулотини бир ме'ёрда чиқариб турмасликлари саноатимиз ишидаги энг катта камчиликдир.

Мисол учун қуйидаги уч заводни: Оғир машинасозлик министрлигининг «Русский дизель» (директори ўртоқ Рябинин), «Двигатель революции» (илгариги директори ўртоқ Масленников, ҳозирги директори эса ўртоқ Лаптев) заводларини ҳамда Транспорт машинасозлиги министрлигининг Коломна паровозсозлик заводини (директори ўртоқ Пашин) олиб кўрайлик. Шу заводларда 1955 йилнинг биринчи кварталида ойлик планнинг ҳар декадада ўрта ҳисоб блан қандай бажарилаётганлигини қуйидаги рақамлардан кўриш мумкин: биринчи декадада: «Русский дизель» — 5 процент, «Двигатель революции» — 3 процент, Коломна заводи — 6 процент.

Иккинчи декадада: «Русский дизель» — 23 процент, «Двигатель революции» — 26,6 процент, Коломна заводи — 23,3 процент.

Учинчи декадада: «Русский дизель» — 72 процент, «Двигатель революции» — 70,4 процент ва Коломна заводи — 70,7 процент.

Модомики, ойлик программанинг қарийб тўртдан уч қисмини бажариш учинчи декадага тўғри келаберганидан кейин шу заводларнинг қандай қилиб бир ме'ёрда ишлаши мумкин!

Бир ме'ёрда ишламаётган корхоналар блан бирқаторда бизда ишлабчиқаришни яхши ташкил қилган ва штурмбозликни йўқотиб, бир ме'ёрда ишлаётган фабрикалар ва заводлар ҳам оз эмас. Молотов номидаги Горький автомобиль заводи (директори ўртоқ Строкин) ва Сталин номидаги Москва автомобиль заводи (директори ўртоқ Крилов) сингари катта заводлар мана шундай бир ме'ёрда ишлаётган корхоналардандир. Бу заводлар ойлик маҳсулотнинг 31—32 процентини биринчи декадада, 33 процентга яқинини иккинчи декадада ва 36 — 38 процент чамасини учинчи декадада ишлаб чиқармоқдалар.

Иш бир ме'ёрда бормаётганлиги тўғрисида кўп ёзилди, гапирилди ва қарорлар қабул қилинди. Броқ, шу нарсани э'тироф қилиб айтиш кераки, бу масалада тузуккина илгари силжишга эришганимиз йўқ.

Бу вазифани ҳал қилмоқ учун қоп-қоп ва'далар эмас, корхоналарнинг бир ме'ёрда ишламаётганлигига нималар сабаб бўлаётганлигини аниқлаб, шу сабабларни йўқотиш керак. Бу сабабларнинг энг каттаси шуки, саноатни материал—техника блан та'минлаш тартибга солинган эмас. Корхоналар металл, ёғоч ва бошқа материаллар блан, шунингдек ярим фабрикатлар ва ускуналар блан ўз вақтида ва бут қилиб та'минланмаётирлар.

Одатда маҳсулотнинг энг кўп қисми исте'молчиларга ойнинг иккинчи ярмида ва айниқса охирги ўн кунида юборилади. Ҳарбир кварталнинг ўзида эса маҳсулотнинг энг кўпи ойнинг охирида, ҳар йилда эса тўртинчи кварталда юборилади.

Кўп ҳолларда бизда корхоналар учун материал запасларининг нормативлари нотўғри белгиланган, ярим фабрикатларнинг етарлик миқдорда запаси бўлмайди ва корхоналарнинг бирқанча йиллар мобайнида вужудга келтирилган ишлабчиқариш кооперацияси кўпинча бузилади. Мана шуларнинг ҳаммаси корхоналарни шошириб қўяди ва уларнинг нормал ишлашига имконият бермайди.

Материал етказиб берувчи корхоналар исте'молчиларга хомашё, ярим фабрикатлар, ускуналар етказиб бериш юзасидан ўз зиммаларига олган мажбуриятларни ўз вақтида бажармайдилар ва бунинг учун улар моддий жиҳатдан ҳечбир жавобгар бўлмайдилар. Бундай аҳволни ҳам бутунлай нотўғри ва йўл қўйиб бўлмайдиган бир ҳол деб ҳисоблаш керак.

(ДАВОМИ УЧИНЧИ БЕТДА)

*) Боши «Тошкент ҳақиқати»нинг 17 июль сонида босилган.

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг давоми

(БОШИ ИККИНЧИ БЕТДА)

Министрликлар ва бошқармалар ҳаддан ташқари кўп миқдорда, хатто керакми ёки йўқми эканлигини ҳам хеч бир суриштирмай, ҳархил та'минот ва улгуржи конторалар ва базалар ташкил қилганлар. Масалан, товарни улгуржи етказиб берувчи ва товар блан та'минловчи ҳархил ташкилотлар Куйбишевда 107 та, Харьковда 103 та, Горькийда 78 та, Молотовда 62 та, Ярославльда 48 та эканлиги аниқланди.

Ба'зи министрликларнинг бирқанча шаҳарларнинг ўзида параллель равишда ишлайдиган бирнеча та'минот ва товар етказиб берувчи ташкилотлари бор. Чунончи, Харьковда СССР Қурилиш министрлигининг 6 та та'минот конторари, Озиқ-овқат товарлари саноати министрлигининг 4 та конторари ва базаси, Металлургия ва химия саноати корхоналарини қуриш министрлигининг 4 та конторари бор. Ҳатто Украина ССР Маҳаллий ва ёқилғи саноати министрлиги ҳам Харьковда 5 та та'минот ва товар етказиб берувчи контора ташкил қилипти.

Яна бунинг устига, молия органларининг беларволиги орқасида саноат корхоналарининг штатларида кўпгина ҳархил «толкачлар» ва агентлар ҳам борки, булар та'минот ва маҳсулот етказиб бериш ишини мураккаблаштириб юбормоқдалар.

Саноатни та'минлаш иши тартибга тушмаганлиги аниқ кўриниб турибди. Вазифа шуки, саноатни планлаштиришни ва та'минлашни тўғри ташкил этиш керак. Ҳозирги вақтда партия Марказий Комитети Президиумининг топшириғи блан бу ишни яхшилаш тўғрисидаги таклифлар ишлаб чиқилмоқда

Корхона директорларининг ҳуқуқлари тўғрисида, аниқроқ қилиб айтганда эса — директорларнинг ҳуқуқсизлиги тўғрисида алоҳида айтиб ўтиш керак. **(Овозлар: «Тўғри»).**

Ҳозирги вақтда корхона директори илғор технологияни жорий қилиш ва рационализаторлик таклифларини амалга ошириш блан боғлиқ бўлган ташкилий-техника тадбирларини ўтказмоқ учун маблағ сарфлашга ҳақли эмас. У, ишлабчиқариш эҳтиёжлари учун зарур бўлган инвентарьларни ва майда ускуналарни оборот маблағлари ҳисобидан сотиб олиш имкониятидан маҳрум қилиб қўйилган. Берилган ишҳақи фондидан фойдаланиш ва штатларни белгилаш соҳасида корхона директорининг ҳуқуқлари жуда чеклаб қўйилган. Ҳатто корхонада ишлабчиқариш қувватлари иш блан банд бўлмаган ва корхонанинг асосий программасига зарар келтирмай туриб, бошқа заказни бажариш мумкин бўлган тақдирда ҳам завод директори бошқа ташкилотларнинг заказларини мустақил равишда қабул қилиб олиб бажариб бериш имкониятидан маҳрумдир. Ҳозирги вақтда директор ихтиёридан олиб қўйилган, лекин буни ҳал қилиш ҳуқуқи директорнинг ўзига бериб қўйилиши лозим бўлган бошқа масалалар ҳам бор.

Корхоналардаги директорларнинг ҳуқуқлари чекланиб қўйилганлиги уларнинг ишлабчиқаришнинг аҳволи учун бўлган жавобгарлигини камайтириб юбормоқда. Иш манфаатларини кўзлаб бундай ярoқсиз практикага, я'ни корхона директорларининг ташаббусини бўғиб қўяётган ва уларга хўжаликнинг энг зарур масалаларини тезлик блан оператив равишда ҳал этиш имкониятини бермаётган нотўғри практикага хотима бериш зарур.

Ишлабчиқаришнинг бевосита командири бўлган корхона директори қат'ий хўжалик ҳисоби асосида иш олиб бормоқ учун кенг ҳуқуқларга эга бўлиши, ўз ихтиёрига бериб қўйилган ресурсларнинг ҳаммасидан рационал равишда фойдаланиш учун тўла равишда жавобгар бўлиши лозим.

Ишлабчиқаришда ҳозирги вақтда обрўйи ва роли кўтарилиши лозим бўлган яна бир киши ҳам бор. Бунда гап мастер тўғрисида боради.

Мастер ва участка бошлиғи ишлабчиқаришни ва иш жойидаги меҳнатни бевосита ташкил этувчи кишилардир, чунки маҳсулот ишлаб чиқариш, унинг сифатини яхшилаш, меҳнат унумдорлигини ошириш ва ишлабчиқариш харажатларини камайтириш юзасидан берилган топшириқларнинг бажарилиши мастер раҳбарлик қилаётган иш участкасининг ўзида амалга оширилади. Аммо кўпгина хўжалик ходимлари мастер ва участка бошлиғининг ишлабчиқаришга раҳбарлик қилишдаги ролига етарлик баҳо бермаётирлар.

Директорнинг ҳуқуқларини кенгайтириш, мастер ва участка бошлиғининг ролини ошириш саноат ва қурилишда кечиктирмай бажарилиши лозим бўлган вазифадир.

Саноатни бошқаришни такомиллаштириш тўғрисида гапирганимизда шу нарсани назарда тутишимиз керакки, қабул қилинган қарорларнинг ижро этилишини текшириб туриш тўғри раҳбарлик қилишнинг асосларидан биридир. Қарорларнинг қандай бажарилганлиги тўғрисида партия қилинган ишнинг натижаларига қараб баҳо беради. Партия ҳамиша ишнинг моҳиятини чуқур билишни, ижрони юқоридан туриб текширишни қуйидан бўладиган текшириш блан қўшиб олиб боришни талаб қилиб келди.

Шу вақтгача бизда ижрони текшириш ёмон қўйилганлигининг сабаби нима? Бунинг сабаби аввало шундаки, министрликлар ва бошқармаларнинг мас'ул ходимлари, ҳақиқатда, бу иш блан шуғулланмай, уни оддий ижрочиларга топшириб қўймоқдалар.

Ижрони текширишнинг ёмон ташкил қилинганлигига бошқа бир сабаб шундан иборатки, кўпгина ходимлар ижрони текширишнинг моҳиятини нотўғри тушунганлар. Ижрони текшириш одамларни конкрет ишни бажариш учун ташкил этиш демакдир, Партия ва Ҳукумат директиваларининг ҳақиқатан бажарилишини та'минлаш, хатоларнинг олдини олиб, шу хатоларни синчиклаб ўрганиш асосида уларни тўғрилаш, ишни янада яхшиламоқ учун конкрет тадбирлар кўриш демакдир. Броқ, кўпинча ижрони текшириш у ёки бу директиванинг, у ёки бу қарорнинг бажарилмаганлиги тўғрисида ҳисоботлар тўплашдан, ҳархил справкалар ва докладномалар ёзишдан иборат қилиб қўйилади.

Ҳатто Давлат контроли министрлиги, Госэконом комиссия ва Молия министрлиги кўп ҳолларда Партия ва Ҳукумат қарорларининг ижросини текширишни паст савияда ўтказиб, бу ишни «очиб ташланган камчиликлар» тўғрисида катта-катта докладномалар ёзишдан иборат қилиб қўймоқдалар.

Ниҳоят, шу кун учун жуда аҳамиятли бўлган яна бир масала бор.

Ба'зи ходимлар раҳбарлик қилишнинг бутун моҳиятини ҳарбир масала устида жуда кўп мажлислар ўтказишдан иборат деб билмоқдалар, бу эса кўпинча фойда ўрнига зарар етказмоқда.

Саноат ходимларининг апрель ойида бўлиб ўтган кенгашида Орехово-Зуево ип газлама комбинатининг директори ўртоқ Морозов мажлислар ва кенгашлар кўпайиб кетиб, ишлабчиқаришда ишлашга имконият бермай қўйди, деб нолиган эди.

— Бизнинг Ореховода мажлисбозлик шу қадар кўпайиб кетганки, — деган эди у, — ҳақиқатда директорнинг ишлаш учун вақти қолмайди. Ҳамма мана шундай мажлисларнинг, комиссияларнинг ҳаммасида шахсан менинг ҳозир бўлишимни талаб қилаверади. Бунақа мажлислар ва комиссияларга ўринбосаримни юбориб кўрган эдим, мендан хафа бўлишди. Биздақалардан 50 кишини кичкина бир хонага тўплаб олиб мажлис қилаверишади, бу мажлиснинг кун тартибида сув тошқини тўғрисида ҳам, байроқ топшириш тўғрисида ҳам, пашшага қарши курашиш тўғрисида ҳам, хуллас ҳамма ишлар тўғрисида масалалар қўйилган бўлади... Ростини айтсам, мен бундан қутилиш учун бир чора топиб олдим: пальтони кийиб цехга кириб кетаман-да, секретарьга телефон қилиб, мени сўраб қолсалар, директор касал деб айтинг, деб буюраман. **(Залда кулги).**

Бундай аҳвол фақат Орехово-Зуеводагина бўлаётгани йўқ. Бунга хотима бериш керак.

Саноатни бошқариш ишини яхшиламоқ учун министрликлар ва бошқармаларнинг ишидаги канцеляриячилик ва бюрократчилик методларини тугатиш, бошқарувчи аппарат ходимларининг асосий куч ва ғайратини ишлабчиқаришни ташкил этиш соҳасидаги жонли ишга сафарбар қилиш, мажлисбозликка хотима бериш зарур. Бошқарув аппаратини ишлабчиқаришга яқинлаштиришни ва уни арзонлаштиришни назарда тутиб, саноатни бошқариш структурасини яхшилаш ишини давом эттириш керак.

Планлаштириш ишини яхшилаш, корхоналарни материал—техника блан та'минлаш ва ташкил этишдаги камчиликларни тугатиш, корхоналар директорларининг ҳуқуқларини кенгайтириш, ишлабчиқаришда мастернинг обрўйини ва ролини кўтариш юзасидан зарур бўлган тадбирларни амалга ошириш лозим.

Главкалар бошлиқларининг, трест бошқарувчиларининг, корхона директорларининг ишлабчиқаришга раҳбарлик қилиш соҳасида ўз зиммаларига юклатилган вазифаларни аниқ бажаришлари учун бўлган шахсий жавобгарликларини ошириш, Партия ва Ҳукумат қарорларини чинакам бажаришни ташкил этиш, саноатни бошқариш ишида аниқланган камчиликларни тез ва оператив равишда тугатиш керак.

VI. Саноатдаги раҳбар кадрлар ва мутахассислар блан ишлашни яхшилайлик

Партиямиз саноатдаги раҳбар кадрлар ва мутахассислар блан ишлашга биринчи даражада аҳамият бериб келди ва аҳамият бермоқда. Совет ҳокимияти йиллари давомида мамлакатимизда халқ хўжалигининг ҳамма тармоқлари учун мутахассислар тайёрлаб бериш соҳасида катта ишлар қилинди. Ўнминглаб ва юзминглаб эмас, балки миллионлаб малакали мутахассислар етиштирилди. 1913 йилда Россиядаги олий ва махсус ўрта ма'лумотли мутахассисларнинг сони 200 минг кишига ҳам етмаган бўлса, ҳозирги вақтда бизда олий ва махсус ўрта ма'лумотли мутахассисларнинг сони 5 миллион кишидан ортиқдир.

Бизда кадрлар бор ва уларнинг сони етарлик. Ҳозирги вақтдаги вазифа шуки, мутахассислардан тўғри фойдаланиш, улар блан яхшироқ ишлаш керак. Биз ёш мутахассисларга алоҳида э'тибор беришимиз лозим. Броқ, шу нарсани э'тироф қилиб айтиш керакки, ҳамма министрликларда ва корхоналарда ҳам ёш инженерларга ва техникларга давлат манфаатини кўзлаб тўғри муносабатда бўлинмоқда, деб айтиб бўлмайди.

Министрликлар ва бошқармалар ёш инженерлар ва техникларнинг анчагина қисмини ишлабчиқаришга юбормасдан, балки аппаратга, илмий-текшириш институтларига, проектлаш ташкилотларига ва завод бошқармаларининг бўлимларига юбориб, бу блан ёш мутахассисларни ишлабчиқаришни, техникани, завод ҳаётини амалда ўрганиш имкониятидан маҳрум қилиб қўймоқдалар.

Революцияга қадар Россияда ишлабчиқаришда ишламаган инженерлар ва техниклар, одатда, бошқарув аппаратидаги ва проектлаш ташкилотларидаги ишга олинмас эдилар. Ўқув юртини тамомлаб чиққан ҳарбир ёш инженер ва техник ишлабчиқаришда бирқанча вақт ишлашга мажбур эди. Ҳозирги вақтда капиталистик мамлакатларда ҳам шундай тартиб жорий қилинган. Бу ёмон қоида эмас, биз ҳам шу қоидага риоя қилишимиз керак.

Биздаги илмий-текшириш муассасаларида ва проектлаш институтларида ишлаётган ходимларнинг кўп қисми ишлабчиқариш тажрибасига мутлақо эга эмас. Масалан, Қора металлургия марказий илмий-текшириш институтидаги, Қурилиш ва йўл машинасозлиги министрлигига қарашли қурилиш индустрияси заводларининг технология процессларини проектлаш Давлат институтидаги ва бошқа кўпгина илмий муассасалардаги илмий ходимларнинг қарийб ярмиси ишлабчиқаришда ишламаган кишилардир.

СССР Госплани, министрликлар ва бошқармалар мутахассислар тайёрлашни планлаштириш ишларини яхши олиб бормаётирлар, улар мутахассислар тайёрлашнинг асослантирилган режаларига ва перспектив планига эга эмаслар. Бунинг натижасида бирқанча жуда муҳим ихтисослар бўйича тайёрланаётган мутахассисларнинг сони блан шундай мутахассисларга ҳақиқатда бўлган эҳтиёж бир-бирига тўғри келмаётир.

Саноат учун кадрлар тайёрлаб бераётган олий ўқув юртларининг кўпчилиги СССР Европа қисмининг марказий ва Жанубий районларига, кўпинча тегишли саноат базаларидан узоқроқ бўлган жойларга тўплангап. Мамлакатнинг шарқ районларида олий ўқув юртлари умуман етарлик эмас. Нормал бўлмаган бундай аҳволни тўғрилаш керак.

Саноатда инженерларнинг сони блан техникларнинг сони ўртасида вужудга келган нисбатни тўғри, деб бўлмайди. Бизда ўрта ҳисоб блан бир инженерга сал кам иккита техник тўғри келади. Афсуски, министрликларнинг раҳбарлари бундай аҳволни кўриб қайғирмаётирлар, улар техниклар тайёрлаш ўрнига инженерларни кўпроқ юборишни сўраб Госпланга заявкалар беришни яхши кўрадилар. Корхоналардаги ма'мурий-бошқарув ходимларининг сонини планлаштириш ва уларни ҳисобга олиш тартибга солинмаган. Кейинги йилларда саноатдаги меҳнат планида хизматчилар категорияси кўрсатилмайдиган бўлиб қолди. Аммо шу блан бир вақтда ма'мурий-бошқарув ходимлари, деб аталган категория планлаштирилмоқда ва ҳисобга олинмоқда, бу категорияга фақат хизматчиларгина эмас, шу блан бирга инженер-техник ходимларнинг ва ёрдамчи кичик ходимларнинг бир қисми ҳам киритилмоқда. Шуни айтиш керакки, «ма'мурий-бошқарув ходимлари» деган тушунчанинг ўзи етарлик равишда аниқ тушунча эмас. Масалан, машинасозлик саноатида завод бошқармасининг меҳнат ва ишҳақи бўлимида ишловчи инженер ма'мурий-бошқарув ходимлари қаторига киритилади, аммо шу бўлимнинг ўзида ишловчи нормаловчи инженер эса, ма'мурий-бошқарув ходимлари қаторига киритилмайди. Гарчи цех диспетчерлари ишлабчиқариш блан бевосита боғланган бўлсалар ҳам, лекин завод бошқармаларидаги диспетчерлар сингари цехларда ишловчи диспетчерлар ҳам ма'мурий-бошқарув ходимлари қаторида ҳисобланади. Бундай аҳволнинг нормал аҳвол эмаслиги очиқ кўриниб турган бир нарсадир ва буни тезроқ тузатиш керак.

Ниҳоят, раҳбар кадрларнинг қўнимсизлиги тўғрисида гапириб ўтиш керак. Кўпгина корхоналарда раҳбар ходимлар жуда тез ўзгартирабериладн. Масалан, кўмир саноатида ҳар йил шахта бошлиқлари ва бош инженерларининг 40 процентга яқини ва участка бошлиқларининг 50 процентга яқини ўзгариб туради. Бошлиқларнинг бундай тез ўзгариб туриши ишлабчиқаришга ёмон та'сир қилаётганлигини исбот қилиб ўтиришнинг ҳожати йўқ.

Саноатдаги раҳбар кадрлар блан ва мутахассислар блан ишлашни яхшиламоқ учун министрликлар, бошқармалар ва маҳаллий партия органлари раҳбарларининг кадрларни тўғри танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялаш учун бўлган жавобгарлигини ошириш керак. Шунга эришиш керакки, ҳамма корхоналарга ўз ишини яхши биладиган, ишлабчиқариш техникасини ва экономикасини тўғри бошқараоладиган, янги техникани жорий қилишни ва ишлабчиқаришни тинмай ўстиришни та'минлайоладиган одамлар бошлиқ қилиб қўйилсин.

Энг қобилиятли ёш мутахассисларни раҳбарлик ишларига дадиллик блан кўтараберши керак. Шундай қоида белгилансинки, ёш мутахассислар ўқув юртини тамомлаб чиққанларидан кейин бевосита ишлабчиқаришга юбориладиган бўлсинлар.

Инженер-техник ходимлардан фойдаланишни яхшилаш тадбирларини кўриш, бошқарув аппаратидаги мутахассисларни қат'ийят блан ишлабчиқаришга кўчириш керак.

Раҳбар ходимларни тез-тез ўзгартираберишга хотима бериш ва саноатнинг ҳамма тармоқларида доимий, барқарор кадрлар вужудга келтириш сари қат'ий йўл тутиш зарур.

Биз шу нарсани ҳамиша эсда тутишимиз керакки, кадрлар блан ишлашни яхшилаш саноатни янада юксалтириш ва ривожлантиришнинг ҳал қилувчи шартидир.

VII. Давлат плани—ҳарқайси министрлик, главка, корхона учун қонундир

Социалистик системанинг капиталистик системага нисбатан энг муҳим афзалликларидан бири шуки, социалистик системада халқ хўжалиги план асосида ривожлантирилади. Социалистик давлат хўжаликни план асосида ривожлантириб, ишлабчиқаришни тўхтовсиз, тез ва ҳартомонлама ўстиришни, халқнинг эҳтиёжларини энг кўп миқдорда қондиришни та'минлаш имкониятига эгадир. План Совет давлатининг қўлида миллион-миллион кишиларнинг меҳнатини ташкил этувчи ва йўллаб турувчи қудратли кучдир.

И. В. Сталин бундай деган эди: «Бизнинг планларимиз прогноз планлар эмас, чамалаш планлари эмас, балки **директива планлардирки, бундай планлар раҳбар органлар учун мажбурийдир ва бу планлар хўжалигимизни келгусида бутун мамлакат миқ'ёсида ривожлантириш йўлларини белгилаб беради».** Хўжалик раҳбарларимизнинг кўпчилиги бу ҳақиқатни чуқур тушуниб олди ва план улар учун қонун бўлиб қолди. Бизда саноатни ривожлантириш юзасидан давлат планида белгиланган топшириқлар йил сайин тўла ва ошириб бажарилмоқда.

Аммо, саноатнинг ишларидаги умумий ижобий кўрсаткичлар замирида айрим корхоналар томонидан ва ҳатто саноатнинг бутун-бутун тармоқлари томонидан планнинг бажарилмай қолиши каби жуда кўп фактларни кўрмай қолиш хато бўлар эди.

Йиллик планларни бажармаган корхоналарнинг салмоғи 1951 йилда 31 процентни, 1952 йилда 39 процентни, 1953 йилда 40 процентни, 1954 йилда 36 процентни ташкил этди. Шундай қилиб, бешинчи бешйиллик даврида корхоналарнинг тўртдан бир қисмидан кўпроғи ўзлари учун белгиланган давлат планларини бажармади. Биз бундай фактларга беларво қарай олмаймиз. Ўртоқлар, Владимир Ильич Лениннинг давлат интизомини бузувчиларга нисбатан қандай шафқатсиз бўлганлигини эсга олингиз. Биз ҳам давлат планининг бажарилмай қолишида айбли бўлган ҳарбир ходимга нисбатан худди ленинча шафқатсиз муносабатда бўлишимиз керак.

Афсуски, бизда ҳали ҳам шундай хўжалик ходимлари борки, улар планнинг қонун эканлигини унутадилар, ва буни эсга олганларида ҳам, Шедрин тасвир этган ва «шаҳар полиция бошлиқларини қонунлар блан қисмаслик тўғрисида»ги уставни ўйлаб чиқарган персонажнинг рецептига мувофиқ, ҳаракат қилиш учунгина эсга оладилар. Бу асарнинг биринчи ва бирдан-бир параграфида бундай дейилган эди: «Агар қонун сенга тўсқинлик қилаётганлигини сезсанг, уни столдан олиб тагинтга бостириб қўй. Ана шунда бу қонунлар кўз олдингдан ғойиб бўлиб, сен қиладиган ишларни ғоят осонлаштиради» **(Залда жонланиш. Кулги).**

Ўз-ўзидан ма'лумки, ҳозирги даврда давлат манфаатларини менсимайдиган ва давлат планини ҳурмат қилмайдиган бу хилдаги «арбоблар»ни саноат корхоналарининг раҳбарлигига яқин йўлатиш мумкин эмас. Лекин шунга қарамай, министрликларнинг шундай раҳбарлари борки, улар корхоналарнинг банкрот бўлган раҳбарларини ўзларининг кенг елкалари блан пана қилиб турадилар ва бу блан давлат интизомини бузадилар, саноатнинг ишига путур етказадилар.

Шундай бир фактни келтириб ўтаман. Олтой ўлкасида Химия саноати министрлигининг Михайловский сода комбинати бор. Бу комбинат уч йилдан буён планни бажармай келмоқда. Бу комбинатнинг раҳбарлари — директори ўртоқ Микитон ва бош инженери ўртоқ Митюков комбинатни ўпирилишдан чиқаришга тамомила лаёқатсиз бўлиб чиқдилар. Аммо, министрлик ҳам, маҳаллий партия органлари ҳам комбинатнинг раҳбарлигини мустаҳкамлаш чораларини кўрмадилар. Шундан кейин, ўз корхонасининг тақдири тўғрисида ташвиш тортган ишчилар шу йилнинг февраль ойида бўлиб ўтган касаба союз конференциясида комбинат раҳбарларининг ўз вазифаларига муносиб эканлиги ё йўқлиги тўғрисидаги масалани қараб чиқишни Химия саноати министри ўртоқ Тихомировдан сўраш ҳақида қарор қабул қилганлар. Ишчилар ўз корхоналарининг ишлари тўғрисида қаттиқ ташвиш тортганлар, давлат манфаатларини ҳимоя қилганлар. Аммо, шуни айтиш керакки, комбинатнинг раҳбарлигини мустаҳкамлаш тўғрисидаги масала шу вақтгача ҳал этилмай келаётганлиги Химия саноати министрлигига ва министр ўртоқ Тихомировга муносиб бир иш эмас.

Демак, гап корхонага қобилияти кам ва фаолиятсиз кишининг бошчилик қилишидагина эмас, балки яна шундаки, ба'зи министрлар ҳамда партия ташкилотлари бу ишга панжа орасидан қарайдилар, давлат интизомини бузувчиларга тоқат қилиб турадилар.

Бирхил шароитда бўлган айни бирхил тармоқдаги корхоналар ўз ишларида турли натижаларга эга эканлигини кўрсатадиган кўп мисолларни келтириб ўтиш мумкин: бундай корхоналарнинг ба'зилари планни муваффақиятли бажариб, хўжаликни рентабельли тарзда олиб борадилар, бошқа ба'зи корхоналар эса планни бажаришда орқада қоладилар ва ўз ишларида катта зарар кўрадилар.

Марказий Комитетнинг ихтиёрида бўлган фактлар қолоқ корхоналарни илғор корхоналар даражасига кўтараолганимизда, мавжуд ишлабчиқариш майдонларидан анча кўп маҳсулот ишлаб чиқарилишига муваффақ бўлаолажагимизни очиқ кўрсатади.

Ишлабчиқариш планини номенклатура бўйича бажармаслик практикаси шу вақтгача йўқотилган эмас, бу ярамас практика саноатнинг ишида катта камчилик бўлиб, халқ хўжалигига жуда катта зарар етказади.

Кўпгина министрликлар ва бошқармалар, фабрика ва заводларнинг раҳбарлари ана шу муҳим масалага етарлик даражада э'тибор бермаётирлар. Масалан, Қора металлургия министрлиги 1954 йил планини проект бўйича умуман 173 минг тонна ошириб бажаргани ҳолда, катта ва майда сортли прокатнинг дефицитли 155 минг тонналик профилларини, 85 минг тонна катанкани, 25 минг тонна катанка ғилдирагини кам берди.

Саноатнинг бошқа бирқанча тармоқлари ҳам буюмларнинг белгиланган номенклатураси бўйича планни бажармаётирлар.

Оғир машинасозлик министрлиги 1954 йилда маҳсулот ишлаб чиқариш планини умуман ошириб бажаргани ҳолда, металлургия асбоб-ускуналари, темирчилик-пресс машиналари, кўтарма-транспорт асбобларининг ба'зи турлари, дизельлар, газогенератор двигательлари ишлаб чиқариш планини бажармади. Станоксозлик ва инструментал саноати министрлиги металл қирқувчи станоклар ва темирчилик-пресс машиналарининг умумий миқдори жиҳатидан 1954 йил планини ошириб бажарди, аммо, оғир ва уникал станоклар ҳамда темирчилик-пресс ускуналарининг энг муҳим турлари бўйича планни бажармади.

Электротехника саноати министрлиги ҳам маҳсулот ишлаб чиқариш бўйича ўтган йилги планни умуман ошириб бажарди. Ҳолбуки халқ хўжалиги учун муҳим ва жуда зарур бўлган, қуввати 100 киловаттдан ошиқ электр двигательлари, силовой трансформаторлар, буғтурбиналари ва гидравлик турбиналар учун керакли генераторлар каби маҳсулот турларини ишлабчиқариш юзасидан берилган топшириқларни министрлик анча бажармай қолди.

Саноатнинг бошқа тармоқларидан ҳам шунга ўхшаш кўп мисолларни келтириш мумкин эди.

Ишлаб чиқарилаётган маҳсулотнинг сифатини унутмаслик керак. Ишлаб чиқарилган маҳсулотнинг сифати белгиланган талабларга мувофиқ бўлганидагина, давлат планини бажарилган деб ҳисоблаш мумкин. Аммо, кўп корхоналар министрликлар раҳбарларининг йўл қўйиб бериши орқасида паст сифатли маҳсулот ишлаб чиқармоқдалар ва бу блан давлатга катта зарар етказмоқдалар. Масалан, Кўмир саноати министрлиги 1954 йилда халқ хўжалигига кули 1940 йилда етказиб берилган кўмирнинг кулига нисбатан қарийб 2 процент ортиқ бўлган кўмир тайёрлаб берди. Бунинг ма'носи шуки, исте'молчилар кўмир ўрнига 6 миллион тонна қуруқ тупроқ олганлар, бу тупроқни ташиш учун 6 минг темир йўл составн керак бўлган.

Нефть саноатида ҳам шундай нуқсонлар бор. Нефть саноати корхоналари исте'молчиларга фракцион состави ва оловланиш температураси жиҳатидан стандарт бўлмаган нефть маҳсулотларини етказиб бермоқда.

Металлургияда, машинасозликда ва халқ исте'моли буюмлари ишлаб чиқарадиган саноат тармоқларида маҳсулотнинг сифати ҳали ҳам кўнгилдагидек эмас.

Саноатнинг ишидаги ана шу катта камчиликка хотима бериш пайти келди. Маҳсулотнинг сифатига э'тибор бермаётган ва бу блан давлат ҳамда аҳолининг манфаатларини сурбетларча поймол этаётган кишиларни қаттиқ жазолаш керак. Партия ташкилотлари маҳсулотнинг сифатини яхшилаш учун курашда катта роль ўйнашлари керак. Афсуски, партия ташкилотларининг кўплари давлат нуқтаи назаридан муҳим бўлган ана шу иш блан суст шуғулланмоқдалар.

Саноатнинг кўп ходимлари ишлабчиқариш экономикасига э'тиборни сусайтириб юбордилар. Бу ҳол шундан ҳам ма'лумки, кейинги йилларда маҳсулотнинг таннархини камайтириш юзасидан берилган топшириқлар бажарилмаётир. 1953 йил планида саноат маҳсулотининг таннархини 1952 йилдагига нисбатан 6 процент камайтириш кўзда тутилган эди, ҳақиқатда эса, маҳсулотнинг таннархи 5,1 процент камайган. 1954 йил планига мувофиқ, маҳсулотнинг таннархи 4,7 процент камайиши керак эди, ҳақиқатда эса, 3,9 процент камайган. Кейинги икки йил мобайнида иттифоқ аҳамиятига эга бўлган барча саноат корхоналарининг ярмидан кўпроғи маҳсулотнинг таннархини камайтириш планларини бажармади. 1954 йилда саноатда жамғармалар тўплаш плани 9 миллиард 600 миллион сўм миқдорида бажарилмай қолди.

Ишлабчиқаришдаги брак — корхоналарнинг маҳсулот таннархини камайтириш соҳасида берилган топшириқларни бажармасликларининг сабабларидан биридир. Иттифоқ саноатида брак орқасида бўлган нобудгарчилик ўтган йили 3 миллиард сўмдан ҳам ортиб кетди. Радиотехника саноати министрлиги, Машинасозлик ва асбобсозлик министрлиги, Станоксозлик ва инструментал саноати министрлиги ва Бинокорлик материаллари саноати министрлиги корхоналарида бу соҳадаги ишлар сра ҳам кўнгилдагидек эмас.

Министрликлар ва бошқа бошқармалар ҳарбир корхонанинг жамғарма планларини бажаришни та'минлаш учун тегишли чораларни кўрмаётирлар ва ҳатто корхоналар хўжалик ҳисобининг асосий принципларини бузмоқдалар. Министрликлар ва бош бошқармалар яхши ишлаб турган корхоналарнинг пландан ташқари олган фойдаларини ва оборот маблағларидан бир қисмини кўпинча чегириб қоладилар ва ёмон ишлаётган корхоналарнинг оборот маблағларининг етишмай қолган қисмини ана шу маблағлар ҳисобидан қоплайдилар ва бу блан ёмон ишлаётган корхоналарнинг молиявий аҳволини тузук қилиб кўрсатадилар.

Қолоқ корхоналарга илғор корхоналар ҳисобидан кредит бериш ва маблағ ажратишдаги ана шундай практика хўжалик ҳисобига асло тўғри келмайди.

Партия Марказий Комитети ва Министрлар Совети хўжалик ҳисоби принципларининг ана шундай бузилишини қораладилар, корхоналарга кредит беришдаги мавжуд практикани нотўғри деб топдилар ва маҳсулотнинг таннархини камайтириш юзасидан берилган топшириқларни ва жамғарма тўплаш планларини бажармаётган корхоналарга кредит бериш ҳамда улар блан ҳисоб-китоб юргизишда алоҳида, қаттиқроқ режим белгиладилар.

СССР Давлат банкига, корхоналар кредит бериш ва ҳисоб-китоб юргизишда алоҳида режимга кўчирилганларидан кейин олти ой мобайнида жамғарма планларини бажармасалар ёки планда кўрсатилганидан ортиқ зарар кўрилишига йўл қўйсалар, уларни тўловга қобил эмас, деб э'лон қилиш ҳуқуқи берилди.

Давлат интизомини мустаҳкамлаш керак. Давлат интизомини бузувчиларга нисбатан либералларча муносабатда бўлишга қат'ий хотима бериш керак, главкани, корхонани бошқаришни эплай олмайдиган ходимларни вазифаларидан олиб ташлаб, улар ўрнига ишнинг кўзини биладиган ва ғайратли ташкилотчиларни қўйиш керак.

Вазифа — саноатда кейинда қолаётган бирор тармоқ, кейинда қолаётган бирор корхонанинг бўлмаслигига эришишдан иборат.

VIII. Мамлакатда ишлабчиқарувчи кучларни жойлаштиришдаги камчиликлар тугатилсин

Социалистик саноатимизни янада кучли суратда ривожлантириш вазифаси мамлакатда ишлабчиқарувчи кучларни тўғри жойлаштириш масаласи блан чамбарчас боғланган. Бу масалалар биз учун жуда муҳим аҳамиятга эга эканлигини айтиб ўтиш керак.

Революциядан илгариги Россияда саноат маҳсулотининг тўртдан уч қисмидан кўпроғи фақат тўрт районда — Москва, Иваново, Петербург районида ва Украинада ишлаб чиқарилар эди. Донбасс ва Днепр бўйи заводлари 1913 йилда мамлакатда ишлаб чиқарилган чўяннинг 73 процентини берардилар. Кўмирнинг 87 процентчаси Донбассда чиқарилар эди. Мамлакатнинг хомаш'ё ва энергетика ресурсларига жуда бой бўлган шарқий районлари саноат тараққиётидан четда қолган эди.

Ма'лумки, Совет ҳокимияти йилларида СССР саноатини яхшилаб жойлаштириш соҳасида кўп иш қилинди. Урушдан авалги бешйилликлар даврида мамлакатни индустриялаш, саноатни хомаш'ё манба'ларига ва исте'мол қилувчи районларга яқинлаштириш сиёсатининг амалга оширилиши натижасида СССРнинг шарқий районларидаги саноат тез сур'атлар блан ривожланабошлади. Ватан уруши даврида ва урушдан кейинги йилларда шу районларнинг саноати янада кўп ривожланди.

1954 йилда шарқий районларда мамлакатдаги бутун саноат маҳсулотининг учдан бир қисмига яқини ишлаб чиқарилди, нефтьнинг 60 процентчадан кўпроғи ва кўмирнинг қарийб 50 проценти ишлаб чиқарилди, бутун пўлат ва прокатнинг ярмидан кўпроғи ва электр қувватининг 40 процентдан кўпроғи ишлаб чиқарилди. 1954 йилда СССРда саноат маҳсулотининг умумий ҳажми 1940 йилдагига нисбатан 2,8 баравар ошган бўлса, шарқий районларда тўрт баравар кўпайди.

Бу ма'лумотлар саноатимизни жойлаштиришни яхшилашда муайян муваффақиятларга эришганлигимизни кўрсатади. Аммо, олдимизда турган вазифаларни э'тиборга олганда ва хусусан мавжуд имкониятлар блан таққослаб кўрганимизда эришилган натижалар етарлик эмас.

Партиянинг XIX с'езди бешинчи бешйиллик план ҳақидаги директиваларида саноат корхоналари қурилишини географик жиҳатдан жойлаштиришни янада яхшилашни та'минлаш зарур, деб кўрсатган эди. Аммо, бу директива қониқарсиз бажарилмоқда.

Кўп министрликлар қурилаётган корхоналарни маҳаллий хомаш'ё ва ёқилғи блан та'минлаш имкониятини ҳисобга олмай, янги саноат корхоналарини саноати ривож топган ва ўрганилиб қолинган районларда кўпроқ қуриш каби нотўғри практикани ҳали ҳам давом эттирмоқдалар.

Министрликлар ва бошқармаларнинг ба'зи раҳбарлари, корхоналарни Сибирьнинг қаеридадир қуришнинг нима кераги бор, у ерлар узоқ ва кўп машаққат келтиради, янги заводни марказга яқинроқ жойда, энг яхшиси Москвада ёки Ленинградда қуриш ёки ишлаб турган заводни кенгайтириш кўп даража енгил ва осон, деб муҳокама қиладилар.

Партия Марказий Комитети ва ҳукуматнинг Москвада, Москва областида ва Ленинградда янги корхоналар қуришни, ишлаб турган корхоналарни реконструкция қилиш ва кенгайтиришни тўхтатиш тўғрисида бирнеча марта кўрсатма берганлигига қарамай, кўпгина министрликлар ва бошқармалар бу кўрсатмаларни ҳарқандай йўллар блан четлаб ўтишга уринмоқдалар, юқорида айтиб ўтилган марказий районларда турли баҳоналар блан янги саноат корхоналарини қуришга, ишлаб турган корхоналарни реконструкция қилиш ва кенгайтиришга ҳаракат қилмоқдалар.

Айни вақтда ба'зи министрликлар етарли миқдорда хомаш'ё ва энергетика базалари мавжуд бўлган, саноати кам ривожланган шарқий районларда янги корхоналарни қуриш тўғрисидаги ҳукумат топшириқларини бажармаётирлар.

Қозоғистон ССРда маҳаллий хомаш'ё ва ёқилғи базасида қурилаётган металлургия заводи ишга туширилиши блан металлнинг талайгина қисмини мамлакатнинг бошқа районларидан Урта Осиёга ва Қозоғистонга келтириш учун зарурат қолмаслиги Қора металлургия министрлигининг ва Металлургия ҳамда химия саноати корхоналари қурилиши министрлигининг ходимларига яхши ма'лум. Аммо, мен номини айтиб ўтган ва металлургия заводини қураётган мазкур министрликлар шу мақсад учун ажратилган капитал маблағлардан жуда ёмон фойдаланмоқдалар. 1951—1954 йилларда завод қурилишига 200 миллион сўм ажратилган эди, бундан атиги 88 миллион сўми фойдаланилган.

Жойи келганда шуни та'кидлаб ўтиш керакки, Қора металлургия министрлиги Жанубда, Уролда ва Шарқий Сибирьда қора металлар прокатининг айрим сортларини ишлаб чиқариш ва исте'мол қилиш ўртасида жиддий диспропорция бўлишига йўл қўйди. Бу ҳол қора металларни муқобил равишда кўплаб ташишга муқаррар сабаб бўлади.

Сўнгра, Шарқда алюминий саноатини ривожлантириш халқ хўжалиги учун қандай катта аҳамиятга эга эканлиги ма'лум. Шарқда саноатнинг ана шу тармоғи учун талайгина хомаш'ё ресурслари ва арзон электр қуввати манба'лари бор. Лекин Шарқда алюминий заводи қуриш учун Рангли металлургия министрлигига ажратилган маблағлардан ҳам қониқарсиз фойдаланилмоқда.

Нефть саноати министрлиги мамлакатнинг шарқида нефть тозалаш заводлари капитал қурилиши ва уларни ишга тушириш планларини доим бажармай келмоқда. Масалан, бешинчи бешйилликнинг ўтган тўрт йили мобайнида Омскдаги нефть тозалаш заводи қурилишига атиги 804 миллион сўм сарф қилинган, ҳолбуки қурилишга сметага мувофиқ 2 миллиард сўм ажратилган эди.

Бешйиллик план ҳақидаги директиваларда шарқий районларда бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни кўпайтириш сур'атлари мамлакатдаги ўрта даражадан юқорироқ қилиб белгиланган эди. Аммо, Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, шунингдек бошқа министрликлар ва бошқармалар бу топшириқни қониқарсиз бажармоқдалар.

(ОХИРИ ТЎРТИНЧИ БЕТДА)

Ўртоқ Н. А. БУЛГАНИН докладининг охири

(БОШИ ИККИНЧИ ВА УЧИНЧИ БЕТЛАРДА)

Бешйилликнинг тўрт йили ичида умуман СССРда цемент ишлаб чиқариш 86 процент кўпайган бўлса, Узоқ Шарқда атиги 19 процент ортди. Бинокорлик материаллари саноати министрлиги Шарқда цемент заводлари қурилишини кечиктирмоқда. Масалан, Семипалатинск шаҳридаги цемент заводи 1949 йилдан буён қурилмоқда. Завод қурилишининг сметада кўрсатилган қиймати қарийб 200 миллион сўмни ташкил этади, олти йил мобайнида эса атиги 22 миллион сўм ёки смета қийматининг 11 проценти фойдаланилган. Кемерово областидаги Яшкинский цемент заводини кенгайтириш ишлари ҳам жуда суст олиб борилмоқда. Шарқда биноларнинг деворлари учун ишлатиладиган материаллар ишлаб чиқаришни кенгайтириш ишлари ҳам қониқарсиз олиб борилмоқда.

Машинасозлик саноатимиз ҳам асосан Марказий районларда ва Ленинградда тўпланган бўлиб, мамлакатнинг шарқида суст ривожлантирилган. Марказий районларда автомобильларнинг 80 процентидан кўпроғи ишлаб чиқарилмоқда, ғалла комбайнлари корхоналарининг қарийб ҳаммаси СССРнинг Европа қисмидадир.

Ўрта Осиё ва Қозоғистоннинг фосфат минерал ўғитларига бўлган эҳтиёжининг атиги 60 проценти маҳаллий ресурслар блан та'минланмоқда, ўғитнинг қолган қисми эса, СССРнинг Европа қисмидан ва Ўролдан келтирилмоқда. Волгабўйи, Шимолий Кавказ, Сибирь ва Узоқ Шарқ ҳам бошқа жойлардан келтириладиган минерал ўғитлар блан та'минланмоқда.

Шарқий районларда енгил ва озиқ-овқат саноатининг оммавий буюмларини ишлаб чиқарадиган корхоналар қурилиши анча кейинда қолмоқда. Енгил саноат Марказда ҳаддан ташқари кўп жойлаштирилган бўлиб, буерларда ип газламанинг 80 процентидан кўпроғи ва жун газламанинг 70 процентга яқини ишлаб чиқарилмоқда, Шарқда эса, бу саноат суст ривожланган.

Озиқ-овқат товарлари саноати министрлиги ҳам шарқий районларда макарон, кондитер корхоналари ва озиқ-овқат товарлари ишлаб чиқарадиган бошқа корхоналар қурилишини қониқарсиз амалга оширмоқда.

Буларнинг ҳаммаси мамлакатнинг шарқида ва хусусан Сибирьда, Узоқ Шарқда, Ўрта Осиёда ва Қозоғистонда ишлаб чиқарувчи кучларни ривожлантириш ғоят жиддий суратда кейинда қолаётганлигини кўрсатади. Ҳозирги вақтда СССРдаги бутун саноат маҳсулотининг атиги 16 проценти ана шу районлар ҳиссасига тўғри келади. Шарқий районларда саноат корхоналари қурилишининг кечиктирилишидан иборат зарарли практикага хотима бериш керак.

Мамлакатда ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришдаги камчиликлар юкларнинг темир йўл транспорти томонидан норационал равишда ва ҳаддан ташқари узоқ масофага ташилишига сабаб бўлмоқда.

Ба'зи министрларга муносиб бўлмаган айрим фактларни келтириб ўтаман.

Қора металлургия министрлиги Кузнецк металлургия комбинати районида темир-руда базасини ривожлантириш учун лозим чораларни кўрмаётир. Бунинг натижасида бу комбинат учун керакли бўлган руданинг кўп қисми Магнитогорскдан келтирилмоқда.

СССРнинг Европа қисмида кўмир чиқаришдаги ўсишнинг мамлакатнинг ана шу қисмида кўмир исте'молининг ортишидан кейинда қолаётганлиги кўмирни узоқ масофага ташишга эҳтиёж туғдиради. Масалан, 1954 йилда Ўролдан ғарброқда бўлган районларга Кузнецк ва Қарағандадан 11 миллион тоннадан ортиқ кўмир келтирилган. Ҳозирги вақтда Кузнецк ва Қарағанда кўмир ҳавзаларидан Москвадан узоқ ерларга, я'ни илгари ҳечқачон кўмир ташилмаган ерларга кўмир келтирилмоқда.

Ғарбий Сибирьда геология-қидириш ишлари олиб борилмаётганлиги шунга олиб келдики, тупроқни формовка қилиш учун ишлатиладиган қум буерга Ўролдан келтирилади. Масалан, Омск, Новосибирск областьларида ва Олтой ўлкасида жойлашган заводлар қумни Челябинск областидаги карьерлардан олмоқдалар.

Шимолда ва Сибирьда ёғоч арралаш мутлақо қониқарсиз ривожлантирилганлиги сабабли, кўп миқдордаги харилар 5 минг километрдан ортиқ масофага темир йўл орқали ташилади.

Сибирь ва Ўрта Осиёда ҳар йили салкам 2 минг вагон ювилмаган жун Украина ССРдаги жун ювиш корхоналарига олиб келинади, йилига 500 вагонча ювилган жун эса, Украинадан яна Сибирьга, Ўрта Осиёга ва Узоқ Шарққа жўнатилади.

Узоқ Шарқ учун керакли тузни Иркутск областидан олиш учун тўла имконият бўлишига қарамай, бу туз Павлодардан келтирилади. Иркутск областидан туз олиш учун Усольский туз заводини қуриш керак эди. Аммо, Озиқ-овқат товарлари саноати министри ўртоқ Зотов шу завод қурилишини тезлатиш чораларини кўрмаётир.

Павлодар туз корхонасида туз брикетлари етарли миқдорда ишлаб чиқарилмаётганлигидан, Илецк йирик тузи чорвачилик эҳтиёжлари учун Шарқий Сибирьга ва Узоқ Шарққа ташилади. Ана шу жойларга ҳар тонна тузни ташиш қиймати салкам 300 сўмни ташкил этади. Бу эса тузнинг ўз қийматидан қарийб ўн баравар ортиқдир.

Бизнинг хўжалигимизда шу хилдаги тартибсизликларга йўл қўйиш мумкин эмас.

Кенг исте'мол буюмларини ишлаб чиқариш учун жойларда мавжуд бўлган катта имкониятлардан ёмон фойдаланаётган кўпгина маҳаллий ташкилотлар раҳбарларининг тадбирсизлигини жуда қаттиқ қоралаш керак. Бирқанча область ва республикаларнинг раҳбарлари бундай буюмларни маҳаллий ресурслар ҳисобига ишлаб чиқаришни кўпайтириш ўрнига, уларни мамлакатнинг бошқа районларидан, ҳатто жуда узоқ районлардан келтиришга йўл қўядилар.

Ўрмони кўп бўлган Тюмень области ҳам арава ғилдираги, дуга, бочкалар, ёғоч кураклар каби буюмларни бошқа областьлардан келтирмай иложи йўқ экан. Кийим иладиган вешалкаларни ҳам бу областьга бошқа районлардан келтирадилар.

Вологда областидаги партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари ёғоч курак, челак, хаскаш, паншаха, таз ва шуларга ўхшаш бошқа товарларни бошқа областьлардан келтиришни ўзлари учун шармандали бир ҳол деб ҳисобламайдилар.

Ба'зи республика ва область ташкилотлари кенг исте'мол товарларни ишлаб чиқаришни янада ривожлантириш ўрнига, аҳоли учун зарур бўлган бирқанча товарлар ишлаб чиқаришни тўхтатиш йўлига ўтганлар. Масалан, Молотов областида кенг исте'мол қилинадиган товарларнинг салкам 140 хилини, шу жумладан, қулф, болта, керосин лампалари ишлаб чиқариш ҳам кейинги икки йил ичида тўхтатиб қўйилган. Ана шу давр ичида Белоруссия ССРда кенг исте'мол товарларининг 50 хилидан кўпини ишлаб чиқариш тўхтатилган.

Маҳаллий партия ва совет ташкилотларининг раҳбарлари аҳолининг ва давлатнинг манфаатларига зарар етказадиган шу хилдаги ярамсиз практикага қат'ий хотима беришлари лозим. Маҳаллий саноат ва кооператив саноати корхоналарида оммавий исте'мол буюмлари ишлаб чиқаришни ривожлантиришга жиддий киришмоқ керак.

Юқорида айтиб ўтилган камчиликларни йўқотиш учун қандай чораларни кўриш зарур?

Даставвал, министрликларнинг саноат корхоналарини жойлаштиришни планлаштириш соҳасидаги ишларини юксак даражага кўтариш керак; ҳозирги вақтда бу иш уюшқоқсизлик блан олиб борилмоқда, кўп ҳолларда эса, саводсизларча олиб борилмоқда. Министрлар корхоналар қуриладиган жойларни танлаш масалаларига бўлган муносабатларини тубдан ўзгартиришлари, бу ишга муассаса нуқтаи назаридан эмас, балки давлат нуқтаи назаридан қарашлари лозим.

Мамлакатда ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштириш юзасидан умумдавлат миқ'ёсида планлаштириш ишларини яхшилаш керак. Бу ишда СССР Госплани катта роль ўйнаши лозим. СССР Госпланининг бевосита вазифаси — саноат корхоналарини географик жиҳатдан тўғри жойлаштириш ҳақида доим ғамхўрлик қилишдан иборат. Госплан ходимлари бу иш юзасидан давлат олдида ғоят жавобгар эканликларини яхши билиб олишлари керак. Яқин вақт ичида Госплан министрликлар ва маҳаллий партия ҳамда совет органларининг иштироки блан саноатнинг энг муҳим тармоқларини ривожлантириш ва жойлаштиришнинг 10—15 йиллик даврга мўлжалланган ва илмий жиҳатдан асосланган схемасини ишлаб чиқиши зарур, бунда саноатни хомаш'ё, ёқилғи манба'ларига ва исте'мол қилувчи районларга яқинлаштириш, шунингдек иқтисодий районлар хўжалигини комплекс ривожлантиришни ва саноат корхоналарини районнинг ўз доирасида кооперативлаштиришни бутун чоралар блан юксалтиришни та'минлаш вазифаси асос қилиб олиниши лозим. Мамлакатнинг шарқий районларида саноатни янада тез ривожлантиришни та'минлаш учун амалий тадбирларни дарҳол ва қат'ий суратда бажариш зарур.

IX. Саноатга партия раҳбарлиги савиясини кўтарайлик

Ишчилар синфи ва инженер-техник интеллигенциясининг сиёсий ва меҳнат активлигини янада юксалтирмасдан туриб, саноат олдида турган катта вазифаларни муваффақиятли бажариб бўлмайди. Партия ташкилотларининг омма орасида сиёсий ва ташкилий иш олиб бориши хўжалик қурилишидаги барча ғалабаларимизнинг ҳамиша асоси бўлиб келган ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолади. И. В. Сталин айтган эдики, хўжалик соҳасидаги муваффақиятлар, бу муваффақиятларнинг мустаҳкамлиги ва узоқ давом қилиши партиявий-ташкилий ва партиявий-сиёсий ишнинг муваффақиятларига тўла равишда ва бутунлай боғлиқдир, шу шарт бўлмаса хўжалик соҳасидаги муваффақиятлар қум устига қурилган нарсадек бўлиб қолиши мумкин.

Саноатни янада юксалтиришни та'минлаш зарур бўлиб қолганлиги сабабли ҳозирги вақтда партия ташкилотлари омма орасидаги бутун партиявий-сиёсий ишлар савиясини анча оширишлари, саноатга партия томонидан қилинаётган раҳбарликни янги босқичга кўтаришлари лозим.

Кейинги вақтда партия ва ҳукумат саноатга раҳбарликни яхшилашга ва саноат техникасини тараққий этдиришни тезлаштиришга қаратилган бирқанча тадбирларни амалга оширдилар.

Шу йил апрель ойида партия Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети саноатдаги барча ишчиларга, инженер-техник ходимларга ва хизматчиларга, бошқармалар ва корхоналарнинг раҳбарларига, фан ва техника арбобларига, саноат корхоналари ва муассасаларнинг партия, касаба союз ва комсомол ташкилотларига хат блан мурожаат қилди. Шу хатда социалистик индустриянинг эришган муваффақиятлари блан бирқаторда саноат ишидаги катта камчиликлар қайд қилинди ва шу камчиликларни йўқотиш йўллари кўрсатиб берилди.

Новатор ишчилар, корхона раҳбарлари, конструкторлик бюролари ва илмий-текшириш институтларининг раҳбарлари кенг иштирок қилгани ҳолда фан ва техника ходимларининг кенгашлари ҳам ўтказилди. Шу кенгашларда мамлакатимизда техникани янада тараққий этдиришга ҳамда саноатнинг ва илмий-текшириш ташкилотларининг ишларини яхшилашга тааллуқли масалалар муфассал, ишчанлик блан муҳокама қилинди.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг хати ҳамма жойда корхона ишчилари ва хизматчилари, инженер-техник ходимлари ва илмий жамоатчиликнинг кенг доиралари томонидан қизғин равишда ма'қулланди, меҳнаткашлар орасида ижодий активликнинг янги тўлқинини қўзғотиб юборди. Заводларда, фабрикаларда, шахталарда ва рудникларда, илмий муассасаларда техникани ва ишлабчиқариш технологиясини такомиллаштириш, саноат ишининг сифат кўрсаткичларини яхшилаш тўғрисида жуда кўп қимматли таклифлар тақдим қилинмоқда. Хатнинг муҳокама қилиниши ҳозирнинг ўзидаёқ яхши натижалар берди — бирқанча саноат тармоқларидаги корхоналар кейинги вақтда ўз ишларини сезиларлик равишда яхшиладилар.

Ба'зи министрликлар бўлинганлиги ҳамда электростанциялар қурилиши, нефть саноати корхоналари қурилиши, кўмир саноати корхоналари қурилиши бўйича янги министрликлар ташкил этилганлиги саноатни бошқаришни яхшилашга қаратилган тадбирлар жумласидандир.

СССР Министрлар Советидаги ишларнинг ташкил этилишини яхшилаш ва министрлар ҳамда бошқарма раҳбарларининг ўзларига топширилган иш учун жавобгарликларини ошириш мақсадида Министрлар Совети ҳузуридаги тармоқ бюролари тугатилди, Министрлар Советининг аппарати эса 50 процентдан кўпроқ қисқартилди. Министрлар Совети аппаратида шу вақтгача бўлиб келган ва ҳукумат қарорларини тайёрлаш ҳамда шу қарорларни манфаатдор ташкилотлар блан келишиб олиш соҳасида министрликлар ва Госплан бажариши лозим бўлган ишларни адо этиб келаётган бўлимлар ва группалар тугатилди.

Партия Марказий Комитети аппаратида саноат-транспорт бўлими қайта ташкил қилинди, бу эса Марказий Комитет томонидан саноат иши устидан қилинадиган контрольликни анча кучайтириш имкониятини берди.

Партия Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети саноатнинг муваффақиятли ишлаши учун шароит вужудга келтириш соҳасида бундан буён ҳам ўзларининг куч ва ғайратларини сарф қиладилар.

Саноатни янада юксалтириш ва техникани янада тараққий этдириш вазифалари партия ва совет органларидан саноатга раҳбарликнинг мазмунини ва методларини қат'иян ўзгартиришни талаб қилади, ҳозирги вақтда саноатга раҳбарлик қилиш — эскилик ва турғунликка қарши, биринчи навбатда техника соҳасида муросасиз кураш олиб бориш демакдир, янги ва илғор нарсаларнинг ҳаммасига кенг йўл очиб бериш, қарорларда декларациябозликдан воз кечиш, корхоналар ишининг моҳиятини синчиклаб билиш, ишлабчиқариш техникасини ва экономикасини чуқур ўрганиш демакдир, аммо, ба'зи маҳаллий партия ва совет органлари мана шу нарсаларни ҳали ҳам тўлиқ тушуниб олганлари йўқ. Саноатга чинакам раҳбарлик қилиш учун саноатдаги кадрларни яхши билиш, бу кадрларни пухта билиб танлаш ва жой-жойига тўғри қўйиб ишлатиш, меҳнаткашлар орасида кун сайин оммавий-сиёсий иш олиб бориш керак.

Афсуски, партия комитетларининг ҳаммаси ҳам ўзларининг амалий ишларида шу қоидаларга қаттиқ риоя қилаётирлар, деб ҳозирча айтаолмаймиз. Ба'зи иттифоқчи республикалар компартияларининг Марказий Комитетлари, ба'зи ўлка ва область партия комитетлари томонидан саноатга қилинаётган раҳбарликнинг савияси ҳозирги замон талабларига ҳали жавоб берарлик даражада эмас. Партия комитетлари қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилиш соҳасида кейинги вақтларда ўз ишларини тубдан қайта қуриб, бугунги куннинг вазифаларини ҳал қилишда, колхоз ишлабчиқаришини ривожлантириш перспективаларини белгилашда конкрет иш олиб борадиган бўлиб қолдилар-у аммо улар саноат масалалари блан кўпинча бирор корхонада ўпирилиш борлиги аниқланган пайтдагина шуғулланишни давом эттирмоқдалар.

Вазифа шуки, социалистик қишлоқ хўжалигини ривожлантириш масалаларига э'тиборни сусайтирмаган ҳолда, саноатга раҳбарлик қилиш савиясини анча кўтариш, фан ва техниканинг энг янги муваффақиятларини кенг жорий қилиш асосида ҳамда реал иш ҳақини ошириш ва, бинобарин ишчилар, инженер-техник ходимлар ҳамда хизматчиларнинг фаровонлигини ошириш воситаси бўлган меҳнат унумдорлигини анча кўпайтириш асосида саноат ишлабчиқаришини янада кескин равишда юксалтиришни та'минлаш керак.

Саноатга раҳбарлик қилиш соҳасида ба'зи партия комитетлари ишидаги асосий камчиликлар нималардан иборат?

Бу асосий камчиликлар аввало шундан иборатки, ишга конкрет равишда ёндашиш йўқ, асосий вазифани белгилаб олиш, партия ташкилотларининг э'тиборини шу асосий вазифага қаратишни билмайдилар. Шунинг учун ҳам кўпгина корхоналарда янги техника ва технологияни жорий қилиш суст бормоқда. Ба'зи партия комитетларида конкрет ишларни ҳал қилиб бериш учун уқув ва қунт етишмайди.

Лоақал кислородни қўллаш йўли блан мартен печларининг ишлашини жадаллаштириш масаласи сингари бир масалани олиб кўрайлик. Макеевка ва Ново-Тагиль металлургия заводларида кислород қўлланишни та'минлайдиган установкаларни ўрнатиш учун керакли ускуналар бирнеча йилдан бери уюлиб ётипти, аммо Сталино область партия комитети ҳам, Свердловск область партия комитети ҳам бу ускуналарни тезроқ ўрнатиб, ишга солиш учун ҳақиқатда ҳечбир чора кўрмадилар. Свердловск область партия комитетининг ходимлари ўртача сорт прокат ишлаб чиқарадиган 80 миллион сўмлик ускунанинг 1950 йилдан бери фойдаланилмаётганлигини билатуриб, бундай ёмон аҳволга ҳам тоқат қилиб келмоқдалар. Бу стан ишга солинганида мамлакатга йилига 650 минг тонна прокат берган бўлур эди ва жанубдаги заводлардан Ўролга металл ташиб келтиришни анча камайтирган бўлур эди. Ўролдаги эски металлургия заводларини реконструкция қилиш ишлари бутунлай қониқарсиз суратда бормоқда, бунинг учун ажратилаётган маблағлар ўзлаштирилмай қолиб кетмоқда, мазкур заводларнинг асосий цехларидаги меҳнат унумдорлиги қора металлургия заводларидаги ўртача меҳнат унумдорлигидан икки-икки ярим баравар кам. Дуруст, меҳнат унумдорлигини ошириш тадбирлари масаласи Свердловск обкомининг пленумида муҳокама қилинди, лекин бу тўғрида гапириш ва резолюция чиқаришдан бошқа иш қилинмади, меҳнат унумдорлигини ошириш топшириқларини бажармаётган корхоналарнинг сони эса шу пленумдан кейин камайиш ўрнига ҳатто кўпайиб кетди.

Ленинград, Челябинск, Новосибирск, Горький ва бошқа ба'зи областьларнинг партия комитетларидан катта гина қилсак бўлади, чунки бу обкомлар область бўйича планларнинг умуман бажарилаётганлигига маҳлиё бўлиб, кўпгина корхоналарнинг ишларида ўпирилишлар борлигини пайқамаётирлар.

Ленинград область ва шаҳар партия комитетларида техникани тараққий этдириш тўғрисида кўп гапирилади, аммо шаҳар корхоналари ўтган йили машиналар механизмларининг жуда кўп янги типларини чиқаришни ўзлаштирмадилар. «Русский дизель» заводи дизельнинг янги конструкциясини яратиш устида беш йилдан бери ишламоқда, аммо бу янги конструкцияни ишлаб чиқаришни сра йўлга қўяолмаётир. Шаҳардаги корхоналарнинг кўпчилиги эскирган технология асосида ишламоқда, бу корхоналарда қўл меҳнатининг ҳиссаси ҳали кўп, станок ускуналаридан фақат 50—55 процент фойдаланилмоқда, холос.

Магнитогорск металлургия комбинати мамлакатда илғор корхона бўлиб ном чиқарган, бошқа кўп заводлар унинг ишидаги тажрибаларни муваффақият блан ўзларида қўлламоқдалар, аммо Челябинск ва Златоуст металлургия заводларига Магнитогорск металлургларининг энг яхши иш усулларини кўчиришга Челябинск область партия комитети аҳамият бермаётир. Шу сабабли Челябинск ва Златоуст металлургия заводларида ишлабчиқариш процессларии юксак даражада механизациялашган участкалар блан бирқаторда кустарьчилик ва қолоқ иш усуллари ҳам давом қилиб келмоқда. Масалан, Златоуст заводининг прокат цехида чўғ бўлиб турган заготовкаларни қиздирувчи печьлардан станга олиб қўйиш ва уни охирги стандан бунтга ўтказиш ишлари қўл асбоблари воситаси блан бажарилмоқда. Обком бу хилдаги фактларга партия нуқтаи назаридан лозим бўлган баҳони бермаётир, ишлабчиқаришни механизациялашга тўсқинлик қилаётган ходимларга муросачилик блан қараб келмоқда.

Озарбайжон компартия Марказий Комитети ва Боку шаҳар партия комитети томонидан нефть саноатига қилинаётган раҳбарлик бизни қаноатлантирмайди. 1954 йилда республикадаги нефть конлари бошқармаларининг 60 процентдан кўпроғи нефть чиқариш топшириқларини бажармади, Бокудаги нефтьни қайта ишлаб берувчи асосий заводлар планни маҳсулот ассортименти бўйича бажармаётирлар. Бунинг сабаби шуки, Озарбайжон компартия Марказий Комитети ва Боку шаҳар партия комитети нефть чиқариш ва нефть маҳсулотларини қайта ишлаш планларининг бажарилиши тўғрисидаги ўртача кўрсаткичлар блан кифояланиб, айрим заводлар ва нефть конларининг ишига кам э'тибор бермоқдалар. Нефть чиқаришни кўпайтириш резервларидан ёмон фойдаланилмоқда, меҳнатнинг илғор методлари, янги техника ва технология секинлик блан жорий қилинмоқда. Нефтьни иккинчи марта чиқариш методлари ўтган йили Бокудаги ишлаб турган нефть кон қудуқларининг фақат бешдан бир қисмида қўлланилди. Озарбайжон нефтьчилари нефть кон қудуқларини турбина усули блан пармалашни жорий қилишни бошлаб берган эдилар. Бу усул мамлакатнинг бошқа нефть районларида кенг қўлланилмоқда, броқ Озарбайжоннинг ўзида бу усул етарлик равишда ёйилмади.

Ба'зи партия комитетлари хўжалик раҳбарларининг топшириқлар иш учун жавобгарликларини ошириш, уларнинг ишини систематик равишда контроль қилиб ва йўллаб туриш ўрнига, уларнинг майда-чуйда ишларига ҳам аралашиб, ҳатто уларнинг ишларини ўзлари бажариб бериш блан шуғулланмоқдалар.

Бундай партия комитетлари ўзларига хос бўлмаган ишлар блан шуғулланиб, бу блан меҳнаткашлар орасида партиявийсиёсий ва ташкилотчилик ишлари олиб боришни, кадрларни танлаш, жой-жойига қўйиш ва тарбиялашни яхшилаш, хўжалик органларининг ишлари устидан контрольликни кучайтириш масалаларига ўз э'тиборларини сусайтириб юбормоқдалар.

Бундай практикага хотима бериш, хўжалик раҳбарларининг майда-чуйда ишларига ҳам аралаша беришдан воз кечиш ва корхоналарнинг пухта ишлашини та'минламоқ ҳамда ишлабчиқариш-техника масалаларини ҳаммасини ўз вақтида ҳам қилишни та'минламоқ учун уларга нисбатан талабчанликни ошириш керак. Якка бошчиликни мустаҳкамлаш, корхона раҳбарларининг ишлабчиқариш планларини бажаришлари, янги техникани жорий қилиш, меҳнат унумдорлигини ошириш ва маҳсулот таннархини камайтириш топшириқларини бажариш учун бўлган жавобгарликларини ошириш лозим.

Яна шу нарсани ҳам айтиб ўтмаслик мумкин эмаски, район, шаҳар, область, ўлка партия комитетларида ва иттифоқчи республикалар компартияларининг Марказий комитетларида саноат бўлимларининг роли пасайтириб юборилди. Шу бўлимларнинг ходимлари корхоналарда кун сайин ташкилотчилик ишларини олиб бориш, кадрларни, ишлабчиқариш техникасини ва экономикасини чуқур ўрганиш, корхона ишига доир туб масалаларни ишлаб чиқиб, партия комитетларининг муҳокамасига қўйиш ўрнига, майда-чуйда хўжалик ишлари блан шуғулланмоқдалар, ўз вазифаларини жуда кўп ҳархил справкалар ва сводкалар тузишдан иборат қилиб қўймоқдалар. Партия органларининг саноат бўлимларига кўпинча тажрибаси кам бўлган, техника ва экономика соҳасида зарур билимларга эга бўлмаган ходимлар танланмоқда ва улар корхоналар ишини чуқур анализ қилаолмайдиган кишилардир. Кўпинча бу бўлимларнинг ходимларини ўзларининг асосий ишлари блан боғлиқ бўлмаган ҳархил топшириқлар блан банд қилиб қўймоқдалар.

Саноат бўлимларининг ишини қайта қуриб, бу бўлимларни саноатда ишлаб етарлик тажриба ортдирган, ишлабчиқариш техникасини ва экономикасини яхши биладиган қобилиятли партия ходимлари блан мустаҳкамлаш керак. Саноат бўлимларининг ходимларини кераксиз қоғозлар ёзавертшдан ва мажлисбозликдан бўшатиб қўйиш лозим, токи улар ўз иш вақтларининг кўп қисмини корхоналарда ўтказадиган бўлсинлар, шу тариқа партия ташкилотларига Партия ва Ҳукумат директиваларини амалга оширишда ёрдам кўрсатадиган бўлсинлар.

Кўпгина партия органлари саноат корхоналарига раҳбарлик қилишда бошланғич партия ташкилотларига тузук таяниб иш олиб бормайдилар, уларни корхона ходимларининг ижодий ташаббусини ҳартомонлама авж олдиришга етарли равишда йўлламайдилар. Бошланғич партия ташкилотларига етарлик равишда раҳбарлик қилинмаётганлиги сабабли, улар корхоналарда оммавий-сиёсий ишларни ўтказишда, бу ишларни мазмунли қилишда ва бу ишларнинг формаларида жиддий нуқсонларга ва камчиликларга йўл қўймоқдалар.

Кўпгина партия, касаба союз ва комсомол ходимларининг ўзлари оламлар блан бевосита сиёсий иш олиб бормаётирлар, ишчилар блан кам алоқада бўлмоқдалар, бу эса тарбия ишларини сусайтириб юборади, партия ва совет органларининг раҳбарлари корхоналарга жуда кам борадилар, борганларида ҳам фақат ишлари тушгандагина борадилар. Шунинг учун ҳам ишчилар блан, инженер-техник ходимлар блан суҳбатлашиш, уларнинг эҳтиёжларини аниқлаш ва агар лозим бўлиб қолса, улар қўйган масалаларни ҳал қилишда ёрдамлашиш учун бундай ходимларнинг вақти етишмайди. Бундай нотўғри практика Лениннинг омма блан алоқани мустаҳкамлаш тўғрисидаги кўрсатмаларига хилофдир. Омма блан сиёсий иш олиб боришдаги камчиликларни тезроқ тугатмоқ учун партия, хўжалик, касаба союз ва комсомол органларининг катта ва кичик раҳбарлари омма блан кун сайин ишлашни, омманинг талабларини билишни, меҳнаткашлар олдида систематик равишда сиёсий докладлар ва лекциялар қилиб туришни ўзларининг бурчлари, деб ҳисоблашлари лозим. Ишчиларнинг талаблари ва эҳтиёжларига менсимаслик блан қараётган, оддий ходимларнинг фикри блан ҳисоблашмаётган раҳбарларни бюрократлар, деб ҳисоблаб жавобгарликка тортиш керак.

Саноат корхоналарида, министрликларда ва бошқармаларда хўжалик активларининг йиғилишларини мунтазам равишда ўтказиб туришнинг катта аҳамияти бор. Активларнинг йиғилишлари ишлабчиқаришдаги камчиликларни очиб ташлашга ва йўқотишга ёрдам беради. Лекин кейинги вақтда ба'зи партия комитетлари, министрликлар, бошқармалар ва корхоналарнинг раҳбарлари ишнинг мана шу фойдали формасини унутиб қўйдилар, актив йиғилишларининг аҳамиятини пасайтириб юбордилар ва актив йиғилишларини чақирмайдиган бўлиб қолдилар.

Хўжалик активларининг йиғилишларини мунтазам ўтказиб туриш практикасини яна жорий қилиш, ишлабчиқаришнинг конкрет масалаларини, илғор техникани жорий қилиш, меҳнат унумдорлигини ошириш масалаларини активлар йиғилишининг муҳокамасига қўйиб, қўйилган масалаларнинг ишчанлик блан, танқидий муҳокама қилинишини та'минлаш, парадбозлик ва тантанабозликка йўл қўймаслик керак.

Ишлабчиқариш кенгашлари ва умумий йиғилишлар ишчилар, инженер-техник ходимлар ва хизматчилар ижодий активлигини оширишнинг муҳим воситасидир. Броқ, ба'зи хўжалик, партия ва касаба союз ходимлари ишлабчиқариш кенгашларини кераксиз иш, деб ҳисоблайдилар. Кўпгина корхоналарда ишчиларнинг танқидий фикрлари ва таклифлари ҳисобга олинмаётир ва бажарилмаётир. Ишлабчиқариш кенгашларига ва ишчиларнинг йиғилишларига бундай нотўғри муносабатда бўлишларга қат'иян хотима бериш, ишлабчиқариш кенгашларини ва ишчиларнинг йиғилишларини систематик равишда ва юксак савияда ўтказиб туриш керак.

Партия, касаба союз, комсомол ва хўжалик ташкилотларининг социалистик мусобақага раҳбарлик қилишида кўпинча расмиятчиликка йўл қўйилмоқда, омманинг ижодий ҳаракатини юқоридан бериладиган уйдирма ва бюрократик формаларнинг тор доирасига тиқиб қўйишга уриниш ҳоллари рўй бермоқда.

Корхоналарда олдиндан тайёрланиб қўйилган стандарт бланкалар асосида социалистик мажбуриятлар тузиш кенг авж олиб кетган. Касаба союз ва партия ташкилотларининг раҳбарлари ишчиларнинг мусобақага тўла равишда тортилганлиги тўғрисида ҳисобот берадилар-у, аммо кўпгина корхоналарда чинакам ижодий мусобақанинг йўқлигидан кўз юммоқдалар.

Кечиктириб бўлмайдиган вазифа шундан иборатки, ишлабчиқариш илғорлари ва новаторларининг муваффақиятларини қунт блан жорий қилиш ва шу асосда янги муваффақиятларга эришишдек асосий вазифани назарда тутиб, ҳамма жойда социалистик мусобақани янги босқичга кўтариш керак.

Меҳнаткашларнинг оммавий ташкилоти бўлган касаба союзлари ишчилар ва хизматчиларни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасида катта иш олиб бормоқдалар ва уларнинг куч-ғайратини давлатимиз олдида турган хўжалик ва сиёсий вазифаларни бажаришга йўлламоқдалар. Броқ бир нарсани айтиб ўтмасдан бўлмайди: саноат ишидаги камчиликларга ма'лум даражада шу нарса ҳам сабаб бўлмоқдаки, касаба союз комитетлари хўжалик қурилишида ишчилар кенг оммасининг ижодий ташаббусини ривожлантиришга етарли равишда та'сир ўтказмаётирлар. Касаба союз ташкилотлари меҳнат интизомини мустаҳкамлаш, ишчиларнинг оммавий ихтирочилигини ва рационализаторлигини ривожлантириш, ишчилар ва хизматчиларнинг меҳнатини ва иш ҳақини нормалаштириш масалалари блан кам шуғулланмоқдалар. Касаба союз ташкилотлари ишчиларнинг турмушини яхшилаш, уй-жой қурилиши ва маданий-маиший муассасалар қурилиши планларининг бажарилиши устидан контрольлик қилиш соҳасида ҳам етарли даражада қунт блан иш олиб бормаётирлар ва ташаббус кўрсатмаётирлар.

Саноатда уч ярим миллиондан кўпроқ комсомоллар ишламоқда. Улар намунали меҳнат қилмоқдалар ва ишлабчиқаришда ватанпарварлик ташаббусларини бошлаб бермоқдалар. Шу блан бирликда шуни айтиб ўтиш кераккки, кўпгина корхоналарнинг партия ташкилотлари ва хўжалик раҳбарлари ишлабчиқариш вазифаларини ҳал қилишда комсомол ташкилотларига тузук таянмаётирлар. Ваҳоланки, кўпчилик корхоналарда ишчиларнинг ярмиси ёшлардан иборат, шу сабабли ишнинг муваффақиятли бўлиши ёшларнинг яхши ишлашига боғлиқдир.

Ишлабчиқариш ва ижтимоий-сиёсий ҳаётда комсомол ташкилотларининг активлигини ва ролини ошириш, уларнинг ташаббусларини ва бошлаб берган қимматли ишларини ҳартомонлама қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш лозим. Партия ташкилотларидан ёшларни сиёсий ва ишлабчиқариш жиҳатдан тарбиялаш ва ўқитиб-ўргатиш, ёшларнинг меҳнатини, турмушини ва маданий дам олишини ташкил этиш тўғрисида кўпроқ ғамхўрлик қилиш талаб этилади.

Фабрикаларда, заводларда, шахталарда, қурилишларда меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялаш соҳасида ҳартомонлама ва чуқур иш олиб бориш учун бизда бутун шароит бор. Саноат корхоналарида икки миллиондан кўпроқ коммунист ишламоқда, партия, касаба союз ва комсомол ташкилотларининг ишларини бажариш учун махсус равишда белгиланган 27 минг кишидан кўпроқ ходим бор, партия ташкилотлари омма орасида иш олиб бориш соҳасида анча тажриба ортдирганлар.

Саноат соҳасида партия ташкилотлари олдида турган катта вазифалар партия раҳбарлиги методларини янада такомиллаштиришни, корхоналардаги ташкилотчилик ва оммавий-сиёсий ишларни кескин равишда яхшилашни, танқид ва ўз-ўзини танқидни кенг равишда авж олдиришни, коммунистларнинг ижодий активлигини ва авангардлик ролини ҳартарафлама оширишни талаб қилади.

Партия ташкилотлари ишлабчиқариш техникасини ва экономикасини чуқур билишлари, ма'муриятнинг иши устидан моҳирлик блан контрольлик қилиб туришлари, ҳарқайси корхонанинг давлат планини бажариши учун, саноатни кенг миқ'ёсда юксалтириш ва саноат техникасини янада тараққий этдириш учун курашга коммунистларни, комсомолларни, барча ишчиларни, инженер-техник ходимларни ва хизматчиларни сафарбар қилишлари лозим.

* * *

Ўртоқлар! Мен докладни тамомлаётирман. Шу айтилганларга якун ясаб, яна бир марта уқтириб ўтиш кераккки, умуман социалистик саноатимизда ва унинг ҳарбир тармоғида жуда катта имкониятлар бор. Агар биз бу имкониятларни амалга оширсак (ҳеч шубҳасиз биз албатта шундай қиламиз) у ҳолда биз бутун халқ хўжалигини ўстиришнинг, улуғ Совет Иттифоқимиз қудратини янада мустаҳкамлашнинг мустаҳкам базаси бўлган саноатни янада ривожлантиришда янги қудратли юксалишга тезлик блан эришамиз.

Олий техника базасида социалистик ишлабчиқаришни тўхтовсиз ўстириш ва такомиллаштириш бизга шунинг учун кераккки, биз бутун совет жамиятининг тўхтовсиз ўсиб бораётган моддий ва маданий эҳтиёжларини энг кўп миқдорда қондиришимиз лозим.

Мен ўз докладимда ишлабчиқаришимизни ривожлантиришнинг ҳозирги вақтда бориши лозим бўлган асосий йўлларини белгилаб беришга интилдим. Бу йўлларни қисқача қилиб айтганда қуйидагича ифодалаб бериш мумкин:

Биринчи. Саноатни техника блан қуроллантиришни яхшилаш, янги машиналар яратишни тезлаштириш, шунингдек фан ва техниканинг ҳозирги замон талабларига мувофиқ ишлабчиқариш технологиясини такомиллаштириш тадбирларининг кенг программасини амалга оширайлик.

Иккинчи. Саноатда ҳозир мавжуд бўлган бор техникадан ҳартомонлама ва рационал фойдаланайлик.

Учинчи. Тармоқларнинг ўз ичида ҳам, шунингдек умуман бутун саноат доирасида ҳам ишлабчиқаришни ихтисослаштиришни ва кооперативлаштиришни кенг ривожлантирайлик.

Тўртинчи. Меҳнат унумдорлигини тинмай оширайлик ва саноат маҳсулотининг таннархини тўхтовсиз камайтирайлик ва шу асосда ишчилар ҳамда хизматчилар реал иш ҳақининг муттасил ўсиб боришини та'минлайлик.

Бешинчи. Ишлабчиқаришга раҳбарлик қилиш сифатини оширайлик; саноатдаги раҳбар кадрлар ва мутахассислар блан ишлашни яхшилайлик; саноатни бошқаришнинг бутун системасида давлат интизомини кучайтирайлик.

Олтинчи. Мамлакатда ишлабчиқарувчи кучларни жойлаштиришда бўлган камчиликларни тугатайлик. Янги саноат қувватларини ўз вақтида ва сифатли қилиб ишга солайлик.

Саноатни янада юксалтириш учун курашда биз миллион-миллион оммани эксплуатациядан озод қилган ва омманинг ижодий ташаббусини қўзғотиб юборган социалистик ижтимоий тузумнинг афзалликларига таяниб иш олиб борамиз.

Ўтмишда кучсиз ва қолоқ мамлакат бўлган бизнинг мамлакатимиз партиянинг бош йўли амалга оширилаётганлиги туфайли ҳозирги вақтда жаҳоннинг энг кучли индустриал мамлакатларидан бири бўлиб қолди. Социалистик саноатнинг жуда катта ишлабчиқариш фондлари бор ва у халқимиз ихтиёрида бўлган ғоят катта табиий бойликларга таянмоқда.

Аммо СССР саноатининг энг қимматли капитали ажойиб ишчи ва мутахассис кадрларимиздир. Коммунистик партия В. И. Лениннинг ҳамда унинг ишларини давом этдирган И. В. Сталиннинг васиятларини бажариб, шу кадрларни кўп йиллар давомида меҳр ва муҳаббат блан ўстириб вояга етказди. Биз бундай ажойиб кадрлар блан олдимизда турган вазифаларни ҳал қилишимиз мумкин ва албатта ҳал қиламиз.

Улуғ Совет халқининг меҳнатсеварлиги ва ижодий қобилиятлари, Ватанга ва коммунизм қуриш ишига чексиз садоқати, шунингдек марксизм-ленинизмнинг ўлмас та'лимоти блан қуролланган ва халқимизни коммунизм сари ишонч блан олға бошлаб бораётган шонли Коммунистик партиямизнинг синалган раҳбарлиги саноатни янгидан зўр куч блан юксалтиришни муваффақиятли равишда та'минлашнинг гаровидир. **(Гулдурос, давомли қарсаклар).**

Редактор З. ЕСЕНБОЕВ.

«Қизил Ўзбекистон», «Правда Востока» ва «Узбекистони Сурх» бирлашган нашриётининг босмахонаси.
Р. 01659. Нашр. № А — 1466.